

Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland

Jaarrapport 2016

INHOUDSOPGAVE

Pagina

A	Voorwoord	3
B	Bestuursverslag	5
	Kerncijfers	6
	Missie en Doelstellingen	7
	Karakteristieken van het Fonds	9
	Verslag over het boekjaar	18
	Beleggingsparagraaf	30
	Financiële en actuariële paragraaf	37
	Toekomstparagraaf	39
	Verslag van het Verantwoordingsorgaan	41
	Verslag van de Visitatiecommissie	44

JAARREKENING

1	Balans per 31 december	48
2	Staat van baten en lasten	49
3	Kasstroomoverzicht	50
4	Algemene toelichting	51
5	Toelichting op de balans	59
6	Toelichting op de staat van baten en lasten	77

OVERIGE GEGEVENS

7	Actuariële verklaring	85
8	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	87

BIJLAGEN

1	Verloopstaat deelnemers	94
2	Effectenportefeuille 5-jarenoverzicht	95

A VOORWOORD

VOORWOORD

Het jaar 2016 was een jaar van voorbereiding op verandering van de pensioenregeling. Gedurende 2016 is in samenwerking met de werkgever gewerkt aan de wijziging van de regeling van een "defined benefit" (DB) middelloon regeling (uitkeringsovereenkomst) naar een "collectieve defined contribution" (CDC) regeling. De wijziging heeft met name betrekking op de wijze van financiering van de regeling. Hoewel het type regeling in de zin van de Pensioenwet een uitkeringsovereenkomst blijft, leidt de gewijzigde financiering tot een overdracht van risico's van de werkgever naar de werknemers. De toekomstige verplichting voor de werkgever is uitsluitend de betaling van de jaarlijkse pensioenpremie op basis van een vooraf vastgestelde methodiek.

De nieuwe regeling gaat per 1 januari 2017 in. De financiële afwikkeling heeft echter ultimo 2016 plaatsgevonden door de betaling van een bruidsschat van € 12,5 miljoen en een eenmalige storting van de tijdelijke toeslagruimte premie van € 9,1 miljoen. Beide bedragen zijn ten gunste van de staat van baten en lasten geboekt. Hierdoor is de dekkingsgraad van 111,8% ultimo november verhoogd naar 118,3% ultimo december 2016. In dit jaarverslag wordt hierop uitgebreid ingegaan.

Daarnaast is voor de nieuwe collectieve defined contribution regeling een verhoging van het premieplafond met de werkgever overeengekomen van 27% (zonder structurele toeslagpremie) naar 33%. De structurele toeslagruimte premie van 4,7% is vervallen en de tijdelijke toeslagruimte premie van € 1,3 miljoen per jaar tot 2023 is vervroegd afgelost per ultimo 2016 (€ 9,1 miljoen).

Het Fonds heeft 2016 afgesloten met een beleidsdekkingsgraad van 113,4% na toeslagverlening en na storting van een eenmalige betaling door de werkgever. De dekkingsgraad ultimo december, berekend op basis van de door De Nederlandsche Bank voorgeschreven Ultimate Forward Rate, bedroeg door de eenmalige extra storting 118,3% (111,8% voor de eenmalige storting). De dekkingsgraad op basis van de marktrente was per jaareinde 110,4%.

Het Fonds heeft in haar beleid vastgelegd dat de toeslagverlening op basis van de beleidsdekkingsgraad ultimo oktober 2016 plaatsvindt. Deze datum ligt vóór de eenmalige storting van de werkgever ultimo 2016. De beleidsdekkingsgraad bedroeg ultimo oktober 2016 113,0% (gemiddelde van de voorgaande 12 maanden). Hierop wordt de toekomstbestendige toeslagverlening o.b.v. de door CBS gepubliceerde CPI-inflatie periode oktober/oktober (afgeleid) berekend. De bovengrens voor volledige toeslagverlening lag ultimo oktober 2016 op 123% en de ondergrens op 110%. Op basis van de pro rata parte doorberekening kon 28% van de 0,36% inflatie als toeslag worden verleend. Dit betekent, dat een toeslag van 0,10% aan zowel actieven als inactieven per 1 januari 2017 werd verleend.

In 2016 is een positief beleggingsresultaat van 12,45% behaald. Gedurende het jaar is besloten de aandelenportefeuille die belegd was in het CROCI (Cash return on Capital Invested) aandelenfonds, (een "passief bèta produkt") dat in 2015 en in begin 2016 niet tot de gewenste marktconforme rendementen had geleid, te verkopen en te beleggen in een passief MSCI World SRI mandaat. Het totale rendement van de aandelenportefeuille over 2016 is met 6,56% licht achtergebleven bij de benchmark van 7,13%. Dit is veroorzaakt door het wijzigen van de portefeuille midden 2016. In de obligatie portefeuille hebben de staatsobligaties met een positief resultaat van 7,98% rond de benchmark van 8,01% gepresteerd. De Corporate Bonds met 5,97% hebben licht boven de benchmark van 5,68% gepresteerd en de USD Investment Grade Corporate Bonds met 9,07% hebben eveneens licht boven de benchmark van 9,00% gepresteerd.

Tenslotte een woord van dank aan degenen, die hebben bijgedragen aan het functioneren van ons Fonds met veel inzet en deskundigheid in het bijzonder in het jaar van de wijziging van de regeling. Namens het Bestuur ook onze dank aan het Verantwoordingsorgaan en de Visitatiecommissie voor hun advies en inzet.

Simone Huis In 't Veld

Voorzitter Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland

B BESTUURSVERSLAG

KERNCIJFERS

	2016		2015		2014		2013	
Aantal verzekerden								
actieve deelnemers	792	34%	819	35%	861	37%	1.129	48%
premiervrije rechten ('slapers')	1.216	51%	1.193	51%	1.155	49%	908	39%
pensioentrekenden	359	15%	338	14%	316	14%	308	13%
	2.367	100%	2.350	100%	2.332	100%	2.345	100%
Toeslagverlening (%)								
	01/01/2017		01/01/2016		01/01/2015		01/01/2014	
toeslagen actieven	0,10		0,27		0,75		0,00	
toeslagen inactieven	0,10		0,27		3,08		0,90	
niet toegekende toeslagen	0,26		0,14					
Pensioenuitvoering (x € 1.000)								
feitelijke premie	26.910	¹	17.200		20.357		26.551	
kostendekkende premie	13.968		14.204		15.427		21.539	
gedempte premie	11.639		12.617		15.630		18.542	
pensioenuitvoeringskosten	761		789		835		809	
uitkeringen	4.855		4.546		4.200		4.180	
Vermogenssituatie (x € 1.000) en solvabiliteit (%)								
pensioenvermogen ²	392.589	³	319.101		319.661		228.903	
pensioenverplichtingen	331.905		287.145		255.581		192.721	
actuele dekkingsgraad	118,3		111,1		125,1		118,8	
beleidsdekkingsgraad	113,4		116,8		125,8		n/a	
vereiste dekkingsgraad	112,4		111,1		106,4		106,7	
minimaal vereiste dekkingsgraad	104,3		104,2		104,4		104,4	
Beleggingsportefeuille (x € 1.000)								
vastgoedbeleggingen	2.793	0,7%	3.111	1,0%	2.802	0,9%	2.139	0,9%
aandelen	49.947	13,5%	29.981	9,4%	31.604	9,9%	28.284	12,4%
overige beleggingen	2.993	0,8%	3.414	1,1%	3.336	1,0%	2.604	1,1%
commodities	2.984	0,8%	1.467	0,5%	1.860	0,6%	2.202	1,0%
vastrentende waarden	285.087	76,9%	250.534	78,6%	215.656	67,5%	162.644	71,2%
derivaten	20.924	5,6%	19.961	6,2%	53.329	16,7%	9.762	4,3%
liquide middelen	6.206	1,7%	10.179	3,2%	10.740	3,4%	20.831	9,1%
	370.934 ⁴	100%	318.647	100%	319.327	100%	228.466	100%
Beleggingsprestatie (%)								
beleggingsrendement	12,5		-3,6		31,5		-5,3	
Toetsingsrendement	7,6		-0,5		13,2		1,9	

¹ inclusief vervroegde aflossing aanvullende werkgeverspremie van € 9,1 miljoen

² pensioenverplichtingen plus reserves

³ pensioenvermogen inclusief bruidschat/TRP inzake overgang CDC plan 1-1-2017

⁴ belegd vermogen exclusief bruidschat/TRP inzake overgang CDC plan 1-1-2017

MISSIE EN DOELSTELLINGEN

Het Bestuur heeft een missie geformuleerd en doelstellingen hiervan afgeleid. U treft de Missie en Doelstellingen onderstaand aan. Het Bestuur werkt vanuit deze missie en de daaraan gekoppelde doelstelling.

Missie

Het Fonds ziet het als haar kerntaak om op betrouwbare en verantwoorde wijze het (tijdelijk) ouderdomspensioen-, weduwen- en wezenpensioen van Deutsche Bank in Nederland uit te voeren teneinde in een financiële positie te verkeren om de medewerkers en oud-medewerkers voorwaardelijk een waardevast pensioen te kunnen aanbieden op basis van een transparante pensioenregeling.

Doelstellingen

Duurzaamheid

Het Fonds wil de pensioenuitkeringen op korte en lange termijn veiligstellen. Om dit te bewerkstelligen zullen toevertrouwde middelen op een verantwoorde, prudente wijze duurzaam worden belegd.

Solidariteit en collectiviteit

Het Fonds streeft naar één collectieve pensioenregeling waarin alle deelnemers onder dezelfde voorwaarden participeren. Het Fonds streeft naar een evenwichtige verdeling van de risico's over de belanghebbenden.

Toeslagambitie

Het Fonds streeft ernaar in het kader van de voorwaardelijke toeslagregeling een waardevast pensioen op te bouwen voor alle deelnemers en doet dit op basis van een prudent beleggingsbeleid, gekoppeld aan een premiebeleid met toevoeging van een premie-egalisatiereserve.

Communicatie en Transparantie

Het Fonds streeft ernaar om de deelnemers tijdig te informeren over relevante onderwerpen op pensioengebied. Het Fonds heeft hiertoe een communicatieplan opgesteld en gepubliceerd. Het Fonds streeft naar transparantie in kosten en eenvoud in uitvoering.

Flexibilisering

Het Fonds kent vele mogelijkheden tot flexibilisering, waarbij de keuze van de deelnemer centraal staat, echter binnen het kader van de uitvoerbaarheid in de collectieve pensioenregeling.

Professionalisering

Het Bestuur streeft naar een evenwichtige en deskundige samenstelling, rekening houdend met diversiteit. Daarnaast heeft zij de ondersteuning van professionele partijen voor fiduciair beheer, de uitvoeringsadministratie en op actuariel gebied. De constant evaluerende deskundigheidseisen zullen worden getoetst op basis van een jaarlijkse zelfevaluatie en door een (collectieve) evaluatie, gevolgd door een evaluatie door een professionele derde partij op tweejaarlijkse basis.

Hoe hebben wij inhoud aan deze doelstellingen in 2016 gegeven

Ook in 2016 is gewerkt met onze missie en doelstellingen als uitgangspunt van ons beleid. Kijkend naar de belangrijke activiteiten dan kan gesteld worden dat wij ook hier aantoonbaar in 2016 in geslaagd zijn.

Zo liggen solidariteit en collectiviteit aan de basis van de besluitvorming over onze nieuwe regeling. In het belang van met name onze actieve deelnemers, is een premieplafondverhoging met de sponsor afgesproken en is actief gewerkt aan een premie-egalisereserve die de opbouw voor actieven in geval van tekorten in de toekomst, mogelijk maakt. Deze reserve kan echter bij slecht weer ook voor de hele populatie ingezet worden. Voor alle belanghebbenden is onderhandeld over een bruidsschat waarbij is uitgegaan van een "slecht weer scenario". Het naar voren halen van de tijdelijke toeslagruimte premie bevordert het geven van een waardevast pensioen. Er is naar gestreefd om de risico's en voordelen zo evenwichtig mogelijk over de belanghebbenden te verdelen.

Door de afspraken met de werkgever over de voorwaarden waaronder naar de CDC-regeling is overgegaan, is het pensioenresultaat over een 30-jaars horizon voor actieven en inactieven vooruit gegaan en hierdoor zal ook de mate van toeslagverlening toenemen.

Daarnaast is gekozen voor duurzaamheid in ons nieuwe passieve beleggingsbeleid voor de aandelenportefeuille op basis van de SRI MSCI Global Index. Dit betekent streven naar beleggen in bedrijven die uitsluitend milieubewust werken.

Communicatie en transparantie hebben ten grondslag gelegen aan de volledige en herhaaldelijke communicatie over de gewijzigde regeling en de resultaten van het Fonds, zowel in alle vestigingen als in vier Nieuwsbrieven. Daarnaast zijn twee sessies voor de gepensioneerden gehouden en een telefonische Q&A sessie voor alle betrokkenen.

De flexibilisering van de regeling binnen de wettelijk toegestane kaders is in onze regeling voor alle deelnemers mogelijk. Daarnaast kan, ook door onze korte lijnen en directe communicatie met deelnemers, met persoonlijke omstandigheden rekening gehouden worden.

Ook door permanente educatie en een bestuurs off-site over de strategische ontwikkelingen in de pensioenwereld is in het afgelopen jaar verder gewerkt aan de professionalisering. In 2016 heeft een jaarlijkse zelfevaluatie van het Bestuur plaatsgevonden. In 2017 volgt de evaluatie met ondersteuning van een derde partij.

Naast de missie en doelstellingen zijn "Investment Beliefs" geformuleerd, die vermeld zijn op pagina 30.

KARAKTERISTIEKEN VAN HET FONDS

Profiel

Het Fonds is een ondernemingspensioenfonds, aangesloten bij de Pensioenfederatie. Het Fonds is statutair gevestigd te Amsterdam en opgericht op 29 september 1939. De laatste statutenwijziging was op 5 juni 2014. Het Fonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam onder nummer 41199016.

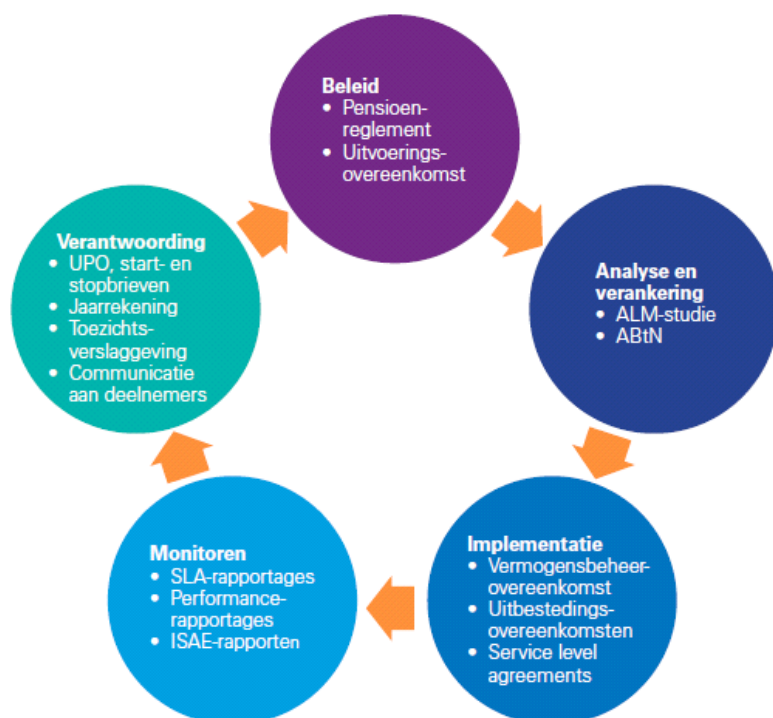
Beleid en Verantwoording

Het Fonds geeft uitvoering aan het pensioenreglement op een wijze die is overeengekomen in de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever en vastgelegd in de missie en doelstellingen die op de voorgaande pagina zijn gepubliceerd. De uitvoeringsovereenkomst is voor het laatst vastgelegd d.d. 3 juni 2016. De uitgangspunten van het beleid zijn vastgelegd in de actuele ABTN ultimo juni 2016 van het Fonds. Hiervoor verwijzen wij naar de publicatie hiervan op de website https://www.deutschebank.nl/nl/content/stichting_pensioenfonds_deutsche_bank_nederland_organisatie_statuten_en_reglementen.html

Sinds de wijzigingen in de statuten die doorgevoerd zijn tengevolge van de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen en de Code Pensioenfondsen per 5 juni 2014, hebben geen verdere aanpassingen plaatsgevonden. Gedurende 2017 zullen de mogelijke gevolgen van de wijziging van de regeling op de statuten bekeken worden.

Sinds 1 januari 2011 zijn alle tijdelijke onderdelen van de verschillende regelingen geïntegreerd in een uniform pensioenreglement dat het Fonds uitvoert voor de actieve medewerkers van Deutsche Bank AG, kantoor Amsterdam, en de voormalige Deutsche Bank Nederland N.V., alsmede de inactieve medewerkers van de bovengenoemde entiteiten. Eind februari 2016 zijn alle medewerkers van Deutsche Bank Nederland N.V. overgegaan naar Deutsche Bank AG, kantoor Amsterdam.

Het Bestuur is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid en zorgt als goed huisvader voor deze uitvoering.

Kenmerken Regeling

Na de integratie van de verschillende regelingen voert het Fonds met ingang van 1 januari 2015 een uniforme pensioenregeling voor alle vestigingen van Deutsche Bank in Nederland uit. Deze pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 67 jaar. De hoogte van het nabestaandenpensioen bedraagt 70% van het ingegane levenslang ouderdomspensioen c.q. 70% van het bereikbare toekomstig uit te keren ouderdomspensioen. De hoogte van het wezenpensioen bedraagt 14% van de opgebouwde rechten.

Type Regeling	Defined Benefit / middelloon
Pensioenrichtlijn	67 jaar
Pensioengevend salaris	€ 103.126
Franchise	€ 14.627
Pensioengrondslag	13x maandsalaris + vakantietoeslag
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	1,875
Opbouwpercentage	1,313
Opbouwpercentage	0,263
Eigen Bijdrage 2016	4,5%

Deelname aan de regeling vindt plaats vanaf indiensttreding.

Het maximum pensioensalaris is voor 2017 € 104.952 (2016: 103.126)

Ontwikkeling Deelnemers

	Actief	AO*	Ingegaan OP**	Ingegaan NP/WP***	Slapers	Totaal
Deelnemers 1 januari 2016	800	19	238	100	1.193	2.350
Indiensttredingen	36	- 1	-	-	-	35
Uitdiensttredingen en waardeoverdrachten	- 60	-	-	-	49	- 11
Pensionering	- 2	-	27	5	- 25	5
Overlijden	-	-	- 5	- 3	- 1	- 9
Overige mutaties	-	-	- 1	- 2	-	- 3
Deelnemers 31 december 2016	774	18	259	100	1.216	2.367
	792		359		1.216	2.367

* arbeidsongeschiktheid

** ouderdomspensioen

*** nabestaanden-/wezenpensioen

Ontwikkeling Kosten

	2016	2015
Pensioenuitvoeringskosten in €	761.000	789.000
Aantal deelnemers (exclusief slapers)	1.151	1.157
Administratiekosten per deelnemer in €	661	682
Gemiddeld belegd vermogen in € 1.000	344.791	318.987
Vermogensbeheerkosten in €* Vermogensbeheerkosten van het gemiddeld belegd vermogen in %	1.433.000 0,42	1.541.000 0,48
Transactiekosten in € Transactiekosten van het gemiddeld belegd vermogen in %	81.000 0,02	101.000 0,03
* inclusief niet zichtbare kosten 2016 € 68.000 en 2015 € 74.000		

Organisatie

Bestuur

Het Fonds kent een paritaire bestuursvorm. Het Bestuur bestaat uit acht leden en de samenstelling ultimo 2016 is als volgt:

(Naam en geboortejaar, Functie, Vertegenwoordiging, Lid sinds, Einde lopende zittingsduur*):

- Mevrouw S.E. Huis in 't Veld (1970), voorzitter, werkgeversvertegenwoordiger, 2011, 2018);
 - o Country COO Deutsche Bank in Nederland
- Mevrouw E.M. Mulder-Mosman (1948), secretaris, gepensioneerd, 1997; 2019;
 - o Gepensioneerd Country COO Deutsche Bank Nederland
- De heer B.S. Dornseiffen (1973), lid, werkgeversvertegenwoordiger, 2012, 2018;
 - o CFO Deutsche Bank Nederland
- Mevrouw P.E.J. Medico (1970), lid, werkgeversvertegenwoordiger, 2007, 2018;
 - o Business Functional Expert Deutsche Bank Group
- De heer L.P.A. Vermin (1967), lid, werkgeversvertegenwoordiger, 2007, 2018;
 - o Head of Finance/Tax Deutsche Bank Nederland
- De heer V.R.K. Raghoebarsing (1969), lid, werknemersvertegenwoordiger, 2012, 2018;
 - o Sales/Treasury Corporate Finance Deutsche Bank Nederland
- De heer C.W. van Reenen (1960), lid, werknemersvertegenwoordiger, 2008, 2016; 2020;
 - o Credit Officer Deutsche Bank Nederland
- De heer F.T.G.J. Segers (1975), lid, werknemersvertegenwoordiger, 2009, 2017;
 - o Senior Compliance Officer Deutsche Bank Nederland

*) Conform de Code Pensioenfondsen kan met ingang van 1 juli 2014 een bestuurslid maximaal twee keer voor een ambtstermijn van 4 jaar worden herbenoemd.

Van de bestuursleden heeft uitsluitend mevrouw Mulder-Mosman een nevenfunctie in de raad van commissarissen van een verzekeringsmaatschappij. Hiervoor is door Compliance van het Fonds vooraf toestemming verleend.

Het Bestuur van het Fonds heeft de dagelijkse uitvoering van de administratieve werkzaamheden - deelnemers-, uitkeringen- en financiële administratie - uitbesteed aan de uitvoeringsorganisatie Syntrus Achmea Pensioenbeheer (SA). Het vermogensbeheer is in fiduciair beheer gegeven aan Deutsche Asset Management ("DAM"). De activiteiten binnen het Bestuursbureau worden uitgevoerd door de secretaris/bestuurslid van het Fonds en een door de werkgever gedelegeerde medewerker in samenwerking met de actuaaris.

Uitgangspunt is dat het Bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet, verantwoordelijk blijft voor de juiste uitvoering van de uitbesteede taken. Hiervoor is een uitbestedingsbeleid ontwikkeld waarin onder meer aan de hand van "control frameworks" op kwartaalbasis de geleverde diensten en Service Level Agreements (SLA's) worden gecontroleerd. Op jaarbasis wordt tevens de ISAE 3402 rapportage beoordeeld. Sinds het 4de kwartaal 2014 zijn de bovenstaande controles onderdeel van het "Integraal Risico Dashboard" van het Fonds.

Dagelijks Bestuur

Het Dagelijks Bestuur van het Fonds wordt gevormd door de voorzitter en de secretaris.

Aan het Dagelijks Bestuur zijn taken op het gebied van overleg en communicatie met derden gedelegeerd. Hieronder kunnen o.a. deelnemersvergadering, verantwoordingsorgaan vallen. Overleg met officiële instanties als DNB/AFM vinden eveneens door het Dagelijks Bestuur, na overleg plaats met Compliance.

Commissies

Voorts heeft het Bestuur de taken onderling verdeeld door de vorming van 5 commissies.

Commissie	Aandachtsgebieden	Samenstelling
Governance en Risk Commissie (GRC)	Risicobeleid ABTN/Uitbesteding Visitatie/Deskundigheidsplan Crisisplan Code Pensioenfondsen	E.M. Mulder-Mosman (vz) P.E.J. Medico F.T.G.J. Segers
Pensioencommissie (PC)	Pensioenreglement Statuten	S.E. Huis in 't Veld (vz) E.M. Mulder-Mosman C.W. van Reenen F.T.G.J. Segers
Communicatiecommissie (CC)	Website Populair Jaarverslag Deelnemersvergadering	E.M. Mulder-Mosman (vz) S.E. Huis in 't Veld P.E.J. Medico F.T.G.J. Segers
Financiële Commissie (FC)	Jaarverslag Budget DNB staten (Ondersteuning M.O.E. Bakker)	B.S. Dornseiffen (vz) E.M. Mulder-Mosman L.P.A. Vermin
Beleggingscommissie (BC)	Beleggingen ALM Continuïteitsanalyse (Governance en Risk E.M. Mulder-Mosman Ondersteuning/Notulen M.O.E. Bakker, M. Iglesias del Sol Willis Towers Watson)	L.P.A. Vermin (vz) V.R.K. Raghoebarsing C.W. van Reenen

De taken behorende bij de aandachtsgebieden zijn als volgt verdeeld:

Governance en Risk Commissie

Deze commissie heeft als taak om het Bestuur te adviseren op de naleving van de relevante wet- en regelgeving, de vastlegging hiervan in de ABTN, de werking van de integriteitscode en Code Pensioenfondsen. Monitoring van de uitbesteding van deelnemers-, uitkeringen- en financiële administratieve activiteiten.

Pensioencommissie

De pensioencommissie heeft als taak om het Bestuur te adviseren over het pensioenbeleid. Het vastleggen hiervan in het pensioenreglement en de statuten naar aanleiding van in- en externe ontwikkelingen.

Communicatiecommissie

De communicatiecommissie heeft als taak om het Bestuur te adviseren over voorstellen voor de communicatie aan deelnemers. Er is hiervoor een communicatieplan door de commissie opgesteld en een budget vrijgemaakt. Het betreft onder meer de 'vertaling' van het pensioenreglement, Pensioen 1-2-3, het Uniform Pensioenoverzicht (UPO), de website, de Nieuwsbrief en bijeenkomsten met deelnemers. De commissie wikkelt de communicatie af binnen het goedgekeurde budget waarover verantwoording wordt afgelegd op jaarbasis.

Financiële Commissie

Deze commissie heeft als taak de uitvoering van de financiële informatieverstopping (keuze van accounting policies, toepassing en beoordeling van effecten van nieuwe regels en prognoses) in samenwerking met in- en externe accountants; de naleving van aanbevelingen en opvolging van opmerkingen van in- en externe accountants; de voorgeschreven financiële informatieverstopping aan de externe toezichthouder met behulp van het Bestuursbureau of externe partijen.

Beleggingscommissie

De beleggingscommissie adviseert het Bestuur over het strategische beleggingsbeleid. Het advies wordt voor besluitvorming in een bestuursvergadering of indien gewenst buiten de bestuursvergadering door middel van schriftelijke rondgang voorgelegd. Daarnaast kan de beleggingscommissie binnen het voorgeschreven strategische beleid het tactische mandaat als vastgelegd onder paragraaf 2 van de ABTN aanpassen, indien gewenst. Hierover wordt in de vergadering volgend op de aanpassingen bericht. Het Bestuur beoordeelt de tactische/operationele wijziging achteraf en autoriseert de strategische voorstellen van de beleggingscommissie vooraf. De besluiten worden schriftelijk in de notulen van de bestuursvergadering vastgelegd.

De beleggingscommissie heeft tot taak het monitoren van de vermogensbeheerder die het beleggingsbeleid uitvoert op basis van de door het Bestuur vastgestelde strategische beleggingsbeleid en het tactisch beleggingsplan. Bij deze monitoring bedient de beleggingscommissie zich o.a. van benchmarkrapportages, kwartaalrapportages van de feitelijke beleggingen ten opzichte van de afgesproken bandbreedtes en door maandelijks vergaderingen met de vermogensbeheerder.

Door de vorming van deze commissies beoogt het Bestuur - conform de eisen van het geschiktheidsplan - de voorbereiding van de besluitvorming meer inhoudelijk en efficiënter uit te voeren. De commissies werken hun aanbevelingen op strategische onderwerpen schriftelijk uit. Deze worden door de voorzitter van de commissie voorgelegd aan het Bestuur ter accordering. Dit kan in een bestuursvergadering maar ook tussentijds door middel van schriftelijke stemming. De commissies hebben een adviserende taak.

Het Bestuur heeft bevoegdheden conform de statuten, het huishoudelijk reglement van het Fonds en zoals vastgelegd in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) en de pensioenregeling.

Samenstelling Bestuur

In 2016 hebben er geen ingrijpende wijzigingen in het Bestuur van het Fonds plaats gevonden.

Gedurende 2016 en begin 2017 zijn twee bestuursleden, mevrouw Mulder-Mosman, vertegenwoordiger van de gepensioneerden, en de heer Van Reenen, vertegenwoordiger van de werknemers, na goedkeuring van De Nederlandsche Bank voor een periode van vier jaar herbenoemd.

Bij de herbenoeming van mevrouw Mulder-Mosman is door het Bestuur afgeweken van de norm 60 uit de Code Pensioenfondsen waarin vermeld wordt dat een bestuurder slechts tweemaal herbenoemd mag worden, waardoor de totale periode uitkomt op 12 jaar. Voor deze afwijking is een onderbouwing aan DNB gezonden en de herbenoeming is voor een periode van nogmaals vier jaar door DNB goedgekeurd.

Beloningsbeleid

De Bestuurders van het Fonds ontvangen geen beloning voor hun werkzaamheden in het kader van bestuursactiviteiten van het Fonds anders dan de Bestuurder namens de gepensioneerden die factureert het Fonds voor advieswerkzaamheden op uurbasis. De medewerker Bestuursondersteuning wordt via de payroll van de werkgever betaald. De kosten worden door de werkgever doorbelast aan het Fonds. Er bestaan geen variabele elementen uit hoofde van de werkzaamheden voor het Fonds.

Er zijn geen leningen verstrekt. Er is geen sprake van vorderingen op Bestuurders. De Bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het Fonds op basis van de voorwaarden vastgelegd in het pensioenreglement.

Diversiteit Bestuur en overige gremia

Het Fonds heeft een actief beleid ten aanzien van diversiteit en deskundigheid. Het Bestuur streeft naar een diversiteit op gebied van leeftijd en geslacht. In het Bestuur hebben 3 vrouwen en 5 mannen zitting. Het Verantwoordingsorgaan (VO) is er helaas niet in geslaagd deskundige vrouwelijke leden aan te trekken. De diversiteit in leeftijd binnen het Bestuur varieert tussen 41 en 68 jaar. Door het bereiken van de veertigjarige leeftijd van de jongere leden wordt sinds 2016 aan de doelstelling om tenminste twee leden in het Bestuur/VO onder de veertig jaar te hebben op dit moment niet meer voldaan. Bij toekomstige selectie zal hier aan gewerkt worden.

Intern toezicht

Het Bestuur van het Fonds besteedt, conform de Pensioenwet en de daarin opgenomen eisen voor goed pensioenfondsbestuur, veel aandacht aan de opzet en inrichting van de organisatie, inclusief de interne beheersing. Reglementair is bepaald hoe het Bestuur moet omgaan met zijn rol en hoe invulling wordt gegeven aan begrippen als goed bestuur, verantwoording en intern toezicht. Een en ander is tevens vastgelegd in het Huishoudelijk Reglement. Tevens is er een reglement voor het Verantwoordingsorgaan en een taakbeschrijving van Compliance.

Visitatiecommissie

Een Visitatiecommissie beoordeelt jaarlijks de beleids- en bestuursprocessen, de "checks and balances" en de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt bestuurd c.q. aangestuurd. In het laatste kwartaal van 2016/begin 2017 heeft de Visitatiecommissie VC Holland een follow-up uitgevoerd van de bij de vorige visitatie gedane aanbevelingen. Tevens heeft VC Holland een beoordeling gegeven over de ontwikkelingen binnen het Fonds sinds de visitatie met betrekking tot de voor het interne toezicht en de governance relevante aandachtsgebieden. Ook zijn enige extra aspecten meegenomen, waaronder risicobeleid, beleggingsbeleid en toezichtstructuur. Voor 2016 is door VC Holland daarnaast extra gecontroleerd hoe het Fonds de wettelijke en communicatie aspecten van de overgang van een "defined benefit" regeling naar een collectieve "defined contribution" regeling heeft afgewikkeld. In dit verslag is een samenvatting met de aanbevelingen van de Visitatiecommissie en het commentaar van het Bestuur opgenomen.

Verantwoordingsorgaan (VO)

Het VO is op 1 januari 2008 ingesteld. In 2014 zijn conform de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen de taken en bezetting van het VO gewijzigd. Het VO is als volgt samengesteld:

	(Geboortejaar)
De heer H. Reitsema, werkgeversvertegenwoordiger (voorzitter)	1958
De heer A. Albers, werknemersvertegenwoordiger	1961
De heer J. Franssen, werknemersvertegenwoordiger	1972
De heer Ch. Wagenaar, werknemersvertegenwoordiger	1972
De heer L.C.J.M. Christophe, vertegenwoordiger namens de gepensioneerden	1949

Het VO geeft jaarlijks een oordeel over het door het Bestuur gevoerde beleid. Hiertoe ontvangt het VO het concept jaarverslag en de concept jaarrekening. Tevens ontvangt het VO vooraf op kwartaalbasis de agenda met bijlagen van de bestuursvergadering en vindt er een toelichting plaats door de secretaris van het Fonds. Naast overleg met het Bestuur kan het orgaan tevens, zover als nodig voor het uitvoeren van haar taak, overleggen met accountant en actuaaris.

Gedurende 2016 is zesmaal tussen een vertegenwoordiging van het Dagelijks Bestuur/Financiële Commissie en het Verantwoordingsorgaan vergaderd. Er is onder meer gesproken over de veranderingen tengevolge van de wijziging van de pensioenregeling naar een CDC regeling, de jaarcijfers en er is een toelichting gegeven op de verschillende agendapunten van de bestuursvergadering. Tevens heeft het Verantwoordingsorgaan ter voorbereiding op de visitatie overleg gepleegd met een vertegenwoordiging van de Governance en Risk Commissie. Voor elke bestuursvergadering wordt een voorbespreking gehouden aan de hand van de agenda en de onderliggende stukken.

Bij de laatste bestuursvergadering van 2016 was het Verantwoordingsorgaan aanwezig.

Het Verantwoordingsorgaan heeft in 2016 advies uitgebracht over de gewijzigde pensioenregeling per 1 januari 2017, het gewijzigde (premie-)beleid per 1 januari 2017 en de nieuwe uitvoeringsovereenkomst met ingang van 1 januari 2017.

Uitvoering, uitbesteding en vergoedingen

De deelnemers-, uitkeringen- en financiële administratie is uitbesteed aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer. Hiervoor is een Service Level Agreement opgesteld en wordt jaarlijks een ISAE 3402 type 2 rapportage verstrekt. Het contract is per 1 januari 2016 verlengd voor een periode van drie jaar.

De ondersteuning van het Bestuur wordt door de secretaris van het Fonds, in samenwerking met een gedelegeerd medewerker van Deutsche Bank AG, kantoor Amsterdam en de adviserende actuaris, Willis Towers Watson, gegeven.

Het fiduciair vermogensbeheer is uitbesteed aan de vermogensbeheerder Deutsche Asset Management. Hiervoor is een Fiduciary Management Agreement opgesteld. Het belegde vermogen is geconsolideerd in zogenaamde afgescheiden "asset pools" in Luxemburg. Naast de kwartaalrapportages wordt jaarlijks een Long Form Audit Report voor SICAV en een Fund Year End Audit Report voor FCP, waarin het belegd vermogen tengevolge van de "asset pooling" in Luxemburg is geconsolideerd, door de accountant uit Luxemburg verstrekt. Deze rapportage vervangt een ISAE type 3402 rapportage en geeft het Fonds een completer inzicht.

Met de uitvoerder en de vermogensbeheerder zijn concrete afspraken over vergoedingen gemaakt. Er zijn geen prestatiebeloningen afgesproken. Beleggingprestaties zijn vastgelegd en worden gemeten op basis van benchmarking en dekkingsgraadprestatie.

Interne controle op uitbesteding

Het Bestuur heeft zogenaamde 'control frameworks' opgesteld voor de uitbestede werkzaamheden, waarin de periodieke controle van de uitbestede administratie en de controle op de vermogensbeheerder zijn gedefinieerd. De dagelijkse uitvoering van deze controle ligt bij het Bestuursbureau. Het (halfjaarlijkse) overleg met de uitvoerders ligt bij de Governance en Risk Commissie voor de uitbestede administratie. Voor het vermogensbeheer voert de Beleggingscommissie het driemaandelijks overleg met de Vermogensbeheerder. Alle bevindingen worden per kwartaal - of indien noodzakelijk frequenter - toelicht in de bestuursvergadering door de desbetreffende commissies op basis van verslagen en integrale risicorapportages. Dit wordt vastgelegd in de notulen. De ISAE type 3402 rapportage van Syntrus Achmea wordt jaarlijks geanalyseerd, de opvolging van openstaande actiepunten worden gecontroleerd en besproken in de bestuursvergadering.

Compliance officer

Sinds 1 maart 2012 vervult mevrouw N. Goedel, Senior Compliance Officer bij Deutsche Bank AG, kantoor Amsterdam, in Nederland de functie van Compliance Officer van het Fonds.

Externe ondersteuning en controle

Het Fonds wordt bijgestaan door de externe adviserend actuaris Willis Towers Watson (Drs. B.A. Weijers) en een senior investment consultant (M. Iglesias del Sol).

De accountant is KPMG Accountants N.V. en de waarmerkend actuaris is Willis Towers Watson B.V. Het functioneren van de externe accountant is in 2016 geëvalueerd. In het kader van de afgesproken periode voor de rolatie van controlerend partner, is de partner van KPMG voor de controle over 2016 gewijzigd. In 2015 heeft een evaluatie van de actuaris/adviseur plaatsgevonden. Het Bestuur is zich bewust van het feit dat zowel advisering als certificering bij Willis Towers Watson B.V. is ondergebracht. Om een scheiding tussen advisering en waarmerking te waarborgen is overeengekomen dat de taken van de Waarmerkend Actuaris en de Adviserend Actuaris in persoon zijn gesplitst. Omdat zowel de Waarmerkend Actuaris als de Adviserend Actuaris werkzaam zijn bij dezelfde organisatie heeft het Bestuur geverifieerd dat deze organisatie beschikt over een door DNB goedgekeurde gedragscode en daarmee voldoet aan het bepaalde in artikel 148 van de Pensioenwet.

VERSLAG OVER HET BOEKJAAR

Algemene Ontwikkeling

Ook gedurende 2016 is er geen oplossing voor de problemen in Syrië en de vluchtelingen crisis naderbij gekomen. Europa is opgeschrikt door de ja-stemmers voor de "Brexit" in het Verenigd Koninkrijk. In Amerika is Donald Trump tot president verkozen.

Hoewel de onduidelijkheid in de wereldpolitiek door al deze factoren toeneemt, zijn de financiële markten positiever gestemd en wordt voorlopig uitgegaan van een scenario van voorzichtig hogere groei en een controleerbare inflatie. In Europa is een opwaartse trend in verschillende landen zichtbaar waaronder Spanje. Daarnaast zijn de zwakkere landen als Griekenland nog steeds een bron van zorgen. Gezien het feit dat voor 2017 in Europa een lichte groei bij een voortdurende lage inflatie verwacht wordt, zal de ECB ook in 2017 haar monetaire beleid naar verwachting voortzetten.

In 2016 is de wereldeconomie 3,1% gegroeid. De Eurozone liet een groei van 1,7% zien. Voor 2017 wordt een groei van respectievelijk 3,2% en 1,6% verwacht.

De inflatie in de Eurozone ultimo 2016 bedroeg 1,1% en de inflatie in de Verenigde Staten bedroeg 2,0% over deze periode. De verwachting voor 2017 is respectievelijk 1,7% en 2,7%.

Het herstel van de Nederlandse economie heeft zich met 2,2% in 2016 voortgezet. Voor 2017 wordt een groei van de economie verwacht van 2,1%. De besteding van consumenten toont in 2016 een groei van 2,1%. Voor 2017 wordt een verdere stijgende lijn verwacht. Het consumentenvertrouwen toont een doorgaande positieve trend. De inflatie in Nederland lag op 1,0% in 2016 en een verwachting van 1,6% in 2017. Het overheidstekort ultimo 2016 is gedaald van 2,0% in 2015 naar overschot van 0,4% in 2016 met een verwachting van een overschot van 0,5% in 2017. Ook de werkloosheid daalde in 2016 naar 6,0% van de beroepsbevolking met een verwachting van 4,9% in 2017.

Al met al een stabiele ontwikkeling met een opwaartse trend van de Nederlandse economie.

In 2016 heeft de SER een variant binnen het toekomstig pensioenstelsel "persoonlijk pensioenvermogen met collectieve risicodeling" onderzocht en uitgewerkt. Op basis van deze verkenning worden varianten voorgesteld waarbij de sterke punten van het huidige stelsel als collectiviteit en het delen van risico's behouden blijft, maar dan binnen een pensioencontract met persoonlijk herkenbaar pensioenvermogen. De verdere uitwerking zal echter moeten wachten tot na de kabinetsformatie. Moeilijkheid is het mogelijk afschaffen van een doorsneesystematiek en het omzetten van oude aanspraken naar een nieuwe regeling. Hiermee kunnen hoge kosten gepaard gaan. De huidige staatssecretaris hoopt dat in 2020 uiteindelijk een nieuw pensioenstelsel zal zijn ingevoerd.

Ontwikkelingen Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland

Het Fonds heeft 2016 afgesloten met een beleidsdekkingsgraad van 113,4% na toeslagverlening en na storting van een eenmalige betaling door de werkgever. De dekkingsgraad ultimo 2016, berekend op basis van de door De Nederlandsche Bank voorgeschreven Ultimate Forward Rate, bedroeg door de eenmalige extra storting 118,3% en de dekkingsgraad op basis van de marktrente 110,4%. De reële dekkingsgraad bedroeg 92,0%.

Code Pensioenfondsen en Gedragscode

Gedurende 2016 heeft Compliance de naleving op de gedragscode geëvalueerd en hebben alle bestuursleden bevestigd kennis genomen te hebben van de laatste versie en ook van de Code Pensioenfondsen.

In 2016 hebben alle bestuursleden, op verzoek van Compliance volledig inzicht gegeven in hun nevenfuncties indien zij al dergelijke functies hebben. Met de invoering van de richtlijnen voor het aannemen van nevenfuncties dient vooraf toestemming van Compliance te worden verkregen voor het aanvaarden van nevenfuncties. Jaarlijks wordt door de bestuursleden en door het Bestuur aangewezen personen (leden Verantwoordingsorgaan en de bestuursondersteunende functionaris) de Gedragscode getekend. Ook in 2016 hebben alle functionarissen voor naleving van de Gedragscode getekend.

Tevens is door Compliance toegezien op de invoering van de Gedragscode Pensioenfondsen van de Pensioenfederatie en Stichting van de Arbeid en de naleving van de hierin vermelde punten. In haar jaarcontrole heeft de Visitatiecommissie hierop ook een verdere controle uitgevoerd. Hieruit zijn geen afwijkingen naar voren gekomen.

Het Fonds past de normen van de Code waar mogelijk volledig toe. De enige afwijkingen worden hieronder per norm met korte toelichting vermeld:

2.2. Belanghebbenden orgaan

Norm 10/11/12/13; gezien de omvang van het Fonds wordt uitsluitend met een Verantwoordingsorgaan gewerkt. Het Intern Toezicht vindt plaats door een Verantwoordingsorgaan. Daarnaast beoordeelt een Visitatiecommissie jaarlijks de beleids- en bestuursprocessen. Hierop is verder ingegaan onder "Intern Toezicht".

3.4. Zittingsduur en herbenoeming

Norm 60; in verband met de continuïteit van het Bestuur is in de statuten vastgelegd dat de norm met betrekking tot de maximale herbenoeming van twee keer voor het Fonds ingegaan is per juli 2014.

De vertegenwoordiger van de gepensioneerden is in 2016 in afwijking van Norm 60 herbenoemd tot 2020. Het Bestuur heeft schriftelijk aan DNB uiteengezet dat afgeweken is van de norm gezien de kennis en ervaring van de huidige bestuurder binnen de kring van gepensioneerden waardoor dit in het belang van de continuïteit van het Bestuur van het Fonds is. De herbenoeming is geaccordeerd door DNB.

3.5. Diversiteit

Norm 66; binnen het Bestuur is een verscheidenheid aan vaardigheden, complementariteit en zienswijzen vertegenwoordigd. Bovendien hebben zowel vrouwen als mannen zitting en is er een redelijk evenwichtige vertegenwoordiging van oud en jong. Desalniettemin voldoet het Fonds niet volgens de letter aan de vertegenwoordiging van jongeren (de jongere leden zijn inmiddels boven veertig jaar). Binnen het Verantwoordingsorgaan is het helaas niet mogelijk geweest vrouwelijke vertegenwoordiging te vinden.

Deskundigheidsbevordering en bestuurlijke effectiviteit

Het Bestuur heeft een deskundigheidsplan opgesteld. Er vindt jaarlijks een evaluatie van het deskundigheidsplan plaats en wordt dit plan waar nodig aangepast. Na de "Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen" zijn in het kader van de permanente educatie in 2016 door het Dagelijks Bestuur alle modules voor geschiktheidsniveau B gevolgd. Daarnaast heeft het voltallige Bestuur de aanvullende onderdelen voor het geschiktheidsniveau A gevolgd. Na de Opleiding "Invloed in de Boardroom" en het in kaart brengen van de persoonlijke competenties in 2015, is in 2016 een offsite gehouden waarin alle bestuursleden een verdere gezamenlijke opleiding met een toelichting op de strategische marktontwikkelingen hebben gevolgd.

Na het in kaart brengen van de persoonlijke competenties van de individuele bestuurders en de persoonlijke gesprekken met aanbevelingen in 2014 is een gezamenlijke evaluatie van de persoonlijke competenties in 2015 gehouden. Gezien het diversiteitsbeleid en de verschillen in vooropleiding en competenties, alsmede de goede onderlinge communicatie, zijn geen specifieke vervolgacties gedefinieerd. In 2016 heeft door de focus op de wijziging van de regeling uitsluitend een individuele jaarlijkse evaluatie plaatsgevonden. Gedurende 2017 zal een gezamenlijke evaluatie met een externe partij in het kader van de tweejaarlijkse cyclus plaatsvinden.

Wijziging pensioenregeling per 1 januari 2017

Gedurende 2016 is in samenwerking met de werkgever gewerkt aan de wijziging van de regeling van een "defined benefit" middelloon regeling naar een "collectieve defined contribution" regeling. De wijziging heeft betrekking op de wijze van financiering van de regeling. Hoewel het type regeling in de zin van de Pensioenwet een uitkeringsovereenkomst blijft, leidt de gewijzigde financiering tot een overdracht van risico's van de werkgever naar werknemers. De toekomstige verplichting voor de werkgever is uitsluitend de betaling van de jaarlijkse pensioenpremie op basis van een vooraf vastgestelde methodiek.

De nieuwe regeling gaat per 1 januari 2017 in. De financiële afwikkeling heeft echter ultimo 2016 plaatsgevonden. Door de betaling van een bruidsschat van € 12,5 miljoen en een eenmalige storting van de Tijdelijke Toeslagruimte Premie van € 9,1 miljoen. Beide bedragen zijn ten gunste van de staat van baten en lasten geboekt. De dekkingsgraad is hierdoor van 111,8% ultimo november verhoogd naar 118,3% ultimo december 2016. In dit jaarverslag wordt hierop uitgebreid ingegaan.

Daarnaast is voor de nieuwe collectieve defined contribution regeling een verhoging van het premieplafond met de werkgever overeengekomen naar 33% van de salarissom. In de defined benefit regeling was het premieplafond 27% van de salarissom + 4,7% structurele toeslagruimte premie van de pensioengrondslag (= 3,8% van de salarissom). De structurele toeslagruimte premie van 4,7% is vervallen en de tijdelijke toeslagruimte premie van € 1,3 miljoen per jaar tot 2023 is vervroegd afgelost per ultimo 2016 (€ 9,1 miljoen).

Het Bestuur heeft tevens besloten een zogenaamde "premie egalisatiereserve" in te voeren. Er is weliswaar voor een 5-jaars gedempte kostendekkende premie gekozen, maar met een ingroeipad van 5 jaar. De uitwerking hiervan is vermeld in de tabel op pagina 22. De premiebedragen, die door het ingroeipad boven de gedempte kostendekkende premie liggen, worden aan deze premie egalisatiereserve toegevoegd, ter vermindering van de kans op opbouwkorting in latere jaren.

Dit betekent dat door de keuze van het Bestuur te opteren voor zowel een bruidsschat als een verhoging van het premieplafond de uiteindelijke kans op een grotendeels geïndexeerd pensioen zonder kortingen in een gemiddeld scenario er voor alle belanghebbenden op vooruit is gegaan.

Het Bestuur heeft gedurende 2016 het advies ingewonnen voor zowel de nieuwe regeling als het nieuwe premiebeleid dat voortvloeit uit de gewijzigde regeling van het Verantwoordingsorgaan (VO). Het VO heeft na een aantal bijeenkomsten waaronder met de actuaris een weloverwogen en in detail uitgewerkt positief advies gegeven waarin de belangen van alle partijen zijn meegenomen.

Het premiebeleid tot en met 2016

De Pensioenwet en het FTK schrijven voor dat de premie tenminste kostendekkend is. Op basis van onderstaande tabel en uitgangspunten bedroeg de premie voor de werkgever in 2016 26,1% waarin 4,5% voor de werknemers is begrepen.

Premiestaffel

Het Bestuur hanteerde na de invoering van het nFTK in 2015 de onderstaande staffel voor de vaststelling van de Premie.

Situatie	Premie (als percentage van het salaris)
Beleidsdekkingsgraad gelijk aan of hoger dan minimaal vereiste dekkingsgraad	Met stappen van maximaal 2%-punt per jaar naar de Nominale Kostendekkende premie toe bewegen.
Beleidsdekkingsgraad lager dan minimaal vereiste dekkingsgraad	Maximale premie van 27%.

De in de staffel genoemde nominale Kostendekkende premie wordt bepaald zonder demping, op basis van de marktrente per 30 september van het voorafgaande jaar en is exclusief de Toeslagruimtepremies. De structurele toeslagpremie bedroeg 4,7% van de pensioengrondslag en de tijdelijke toeslagruimtepremie voor Deutsche Bank AG bedraagt € 1,3 miljoen per jaar tot 2023. Deze tijdelijke toeslagruimte is eind 2016 vervroegd afgelost.

De kostendekkende, gedempte kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt (x € 1.000):

	2016	2015
Kostendekkende premie	13.968	14.204
Gedempte kostendekkende premie	11.639	12.617
Feitelijke premie (2016: incl. 9.107 vervroegde aflossing)	26.910	17.200

Gewijzigd premiebeleid per 1 januari 2017

Er is gekozen voor een nieuw premiebeleid met een ingroeipad naar een 5-jaars gedempte kostendekkende premie, waarbij voor 2017 de premie nog geheel kostendekkend is en in de vijf jaren tot 2021 ingroeit naar een 5-jaars gedempte premie. Het premiebeleid voor de CDC regeling is in de bestuursvergadering van oktober 2016 door het Bestuur verder uitgewerkt waarbij het beleid als volgt geformuleerd is:

De kostendekkende premie bestaat uit de volgende elementen.

- a de actuariële koopsom, op basis van een recent deelnemersbestand, van de nagestreefde pensioenopbouw van de deelnemers berekend op basis van een 5-jaars voortschrijdend gemiddelde van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur (hierbij wordt uitgegaan van de eind-septemberstanden), inclusief de risicokoopsommen van nog niet opgebouwde aanspraken op partnerpensioen en wezenpensioen. Hierbij wordt rekening gehouden met de actuariële grondslagen van het Fonds (onderdeel van deze actuariële grondslagen is een opslag voor toekomstige uitvoeringskosten). Dit bedrag wordt verhoogd met een opslag in verband met dekking voor toekomstige premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Deze koopsom bedroeg over 2016 € 12,017 miljoen (2015: € 11,349 miljoen);
- b de solvabiliteitsopslag over a) die gelijk is aan het percentage vereist eigen vermogen (strategisch, evenwichtssituatie). Deze koopsom bedroeg over 2016 € 1,334 miljoen (2015: € 0,726 miljoen), zijnde respectievelijk 11,1% en 6,4%;
- c een opslag voor jaarlijkse uitvoeringskosten bestaande uit een zo goed mogelijke schatting van de werkelijke kosten (exclusief kosten vermogensbeheer) die in het boekjaar te verwachten zijn, verlaagd met de verwachte vrijval aan excassokostenopslag over de uitkeringen in het boekjaar. De koopsom bedroeg over 2016 € 0,617 miljoen (2015: € 2,129 miljoen, zijnde respectievelijk 5,1% en 18,8%). Het verschil in uitvoeringskosten tussen 2016 en 2015 is terug te voeren op de wijziging van de boeking van vermogensbeheerskosten. Deze kosten worden sinds 2016 ten laste van de beleggingsresultaten geboekt en niet in de premie meegenomen.

Het totaal van bovenstaande componenten wordt uitgedrukt als percentage van de (gemaximeerde) pensioengevende salarissom.

De CDC-premie is vanaf 2017 tot en met 2020 gelijk aan het maximum van de hiervoor beschreven ex ante kostendekkende premie (op basis van 5-jaarsdemping) en de kostendekkende premie op basis van demping conform het onderstaande ingroeipad, met dien verstande dat de CDC-premie nooit meer bedraagt dan 33,0% van de (gemaximeerde) pensioengevende salarissom.

Jaar	Demping
2017	Geen demping (rentetermijnstructuur per 30 september 2016)
2018	2-jaarsdemping (eind septemberstanden)
2019	3-jaarsdemping (eind septemberstanden)
2020	4-jaarsdemping (eind septemberstanden)
2021 en verder	5-jaarsdemping (eind septemberstanden)

Het Bestuur van het Fonds heeft op basis van de berekeningen van de actuaris de premie voor 2017 vastgesteld op 32,4% (2016: 26,1%). Deze CDC-premie is hoger dan de toetspremie, die volgens de berekening 23,7% bedraagt. Dit betekent dat de volledige streefopbouw van 1,875% kan worden gefinancierd en dat er een toevoeging aan de premie-egaliseringsreserve kan plaatsvinden ter ondersteuning van opbouw in slechte tijden. Het Verantwoordingsorgaan heeft een positief advies afgegeven, waarna het bestuursbesluit is bekrachtigd.

Het gevolg van de nieuwe premie voor 2017 is, dat de werknemersbijdrage conform vorig jaar 5,0% zal bedragen. De werkgever had ter compensatie van de lagere opbouw in 2015 afgesproken om gedurende twee jaar een korting toe te passen van 0,5%. Deze korting is met ingang van 2017 dus niet langer van toepassing, waardoor de premie voor 2017 voor alle deelnemers 5,0% zal bedragen.

Beleidsdekkingsgraad en Toeslagbeleid

Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland had ultimo oktober 2016 een beleidsdekkingsgraad van 113,0%. Deze dekkingsgraad ligt boven de wettelijk vastgestelde toeslagdrempel van 110,0%. Deze beleidsdekkingsgraad is sinds 2015 bepalend voor de toeslagverlening.

Toeslagbeleid en toeslag sinds 1 januari 2016

In het nieuwe toeslagbeleid van het Fonds zijn de huidige FTK bepalingen voor toekomstbestendige toeslagverlening vanaf 1 januari 2015 vastgelegd. Het Bestuur hanteert voor een besluit over de feitelijke toekenning de onderstaande beleidsstaffel als leidraad.

Beleidsdekkingsgraad	Toeslagverlening (als percentage van de maatstaf)
<i>Lager dan 110%</i>	<i>0%</i>
<i>Tussen 110% en 123%</i>	<i>Gedeeltelijk (voor zover ook in de toekomst te realiseren)</i>
<i>Hoger dan 123%</i>	<i>100% + eventuele inhaaltoeslagen en herstel van kortingen</i>

Het Bestuur heeft additioneel besloten dat geen toeslag zal worden verleend in geval dit op basis van de beleidsdekkingsgraad wel mogelijk is, maar de dekkingsgraad op basis van de marktrente ten gevolge van deze toeslagverlening lager wordt dan 100%.

De grens voor volledige toeslagverlening wordt jaarlijks zodanig vastgesteld dat deze voldoet aan de eis van toekomstbestendigheid. Per 1 januari 2017 bedroeg deze grens voor het Fonds 123% (2016: 125%). De datum van vaststelling van de toeslag is ultimo oktober, zoals vastgelegd in de ABTN van het Fonds.

Conform de CAO afspraak uit 2015 is de indexatie voor actieven en inactieven gebaseerd op de prijsinflatie en wel op het afgeleide consumentenprijsindexcijfer per oktober 2016. Dit toont een stijging van 0,36%. Op basis van het voor toeslagverlening doorgerekende beschikbare vermogen is de mate van toeslagverlening 28% (pro rata percentage van 113% in verhouding tot de ondergrens van 110% en bovengrens van 125%).

Dit betekent dus, dat rekenkundig (volgens het nieuwe FTK op basis van de cijfers eind oktober 2016) een toekomstbestendige toeslag van 28% van 0,36% verleend kan worden, zijnde 0,10% per 1 januari 2017. Deze toeslag is doorgerekend op toekomstbestendigheid met een horizon van 60 jaar.

Na het toekennen van de toeslag van 0,10% zal de dekkingsgraad op basis van UFR (methodiek DNB) die ultimo oktober 2016 113,0% bedroeg, afnemen met circa 0,1%-punt. De dekkingsgraad op basis van zuivere marktrente bedroeg ultimo oktober 2016 103,9%. Door deze toeslagverlening komt deze dekkingsgraad niet onder 100%. Dit betekent dat ook aan de additionele voorwaarde van het Bestuur, dat deze dekkingsgraad niet onder 100% mag komen, is voldaan en deze toeslag kan worden verleend.

Het Bestuur is op basis van deze berekeningen akkoord met een toeslagverlening per:

1-1-2017 0,10%

Dit betekent dat de volgende gemiste toeslagverlening nog open staat:

1-1-2016 0,14%

1-1-2017 0,26%

Deze gemiste toeslag zal zodra de financiële situatie dit toelaat op basis van datum van de gemiste toeslag worden ingehaald.

Communicatie

Het Fonds beschikt over een communicatieplan dat beoogt:

- De brede achterban te informeren over de inhoud van de pensioenkeuzes en beslissingen;
- De kennis over de mogelijkheden en de waarde van de pensioenregeling te vergroten;
- Zowel de bewustwording van de deelnemers te stimuleren over relevante wijzigingen in wetgeving en gevolgen voor de regeling van het Fonds als de betrokkenheid van de actieve deelnemers te stimuleren.

Dit wordt verwezenlijkt door de actieve deelnemers, de gewezen deelnemers/partners en de pensioengerechtigden te voorzien van de voor hen relevante informatie. Deze informatie wordt verstrekt via de website van het Fonds, Intranet, persoonlijke mail via de werkgever en individuele schriftelijke informatie. Het Fonds publiceert elk kwartaal een nieuwsbrief voor de actieve deelnemers en de gepensioneerden. Het Fonds biedt eveneens een "pensioenplanner" op de website aan. Daarnaast wordt elk jaar een bijeenkomst georganiseerd voor de actieve deelnemers.

Ook geeft een vertegenwoordiger van het Bestuur tweemaal per jaar informatie op de bijeenkomst van de Vereniging "DB Senioren".

Gedurende 2016 heeft de nadruk gelegen op een uitgebreide communicatie over de voorgenomen wijzigingen van de "defined benefit" pensioenregeling naar een "collectieve defined contribution" regeling. Er is in drie Nieuwsbrieven uitgebreid ingegaan op de verschillende uitkomsten van de scenario analyses in de Asset en Liability Management studies. Er hebben onderhandelingen met de sociale partners plaatsgevonden waarvan de uitkomst uitgebreid door de werkgever is gecommuniceerd. Tenslotte zijn door het Fonds presentaties over de wijziging en de gevolgen in de drie vestigingen van de bank gegeven en heeft een telefonische Q&A sessie plaatsgevonden.

Ook in 2017 ontvangen zowel de actieve als gepensioneerde deelnemers een verkorte versie van het jaarverslag over 2016 via mail of per post.

Bestuursvergaderingen

Het Bestuur van het Fonds heeft gedurende 2016 zes keer vergaderd. De belangrijkste onderwerpen waren, naast de reguliere beleidscyclus, de ontwikkeling van de beleggingen en de financiële markten, de wijziging van de regeling. In twee speciale bestuursvergaderingen is gewerkt aan de uitkomsten van de Asset- en Liability Management studies en de voorwaarden voor de overgang van de "defined benefit" regeling naar een "collectieve defined contribution" regeling, het risicobeleid, de aanvangshaalbaarheidstoets, de aangepaste ABTN en het financieel crisisplan. Bovendien is stil gestaan bij het beleid op belangenverstrengeling en de integriteitsrisico-analyse.

Gedurende 2016 is geen opvolging gegeven aan de marktverkenning in verband met strategische toekomstoverwegingen van het Fonds. Het project om de pensioenregeling te wijzigen in een CDC-regeling is met voorrang behandeld, omdat de ontwikkeling van het marktaanbod voor bijvoorbeeld een Algemeen Pensioenfonds, vertraagd is en zich nog niet bewezen heeft. De financiële positie, de deskundigheid van Bestuur en de betrokkenheid van de bestuursleden nopen niet tot onmiddellijke actie.

Naleving wet- en regelgeving en communicatie met de toezichthouder

De compliance officer van het Fonds heeft over het jaar 2016 een verklaring afgegeven waarin is vermeld, dat niet is gebleken, dat enige overtreding door het Bestuur en door het Bestuur aangewezen personen heeft plaatsgevonden. Wij verwijzen naar het hoofdstuk "Gedragscode" voor de verdere details.

Modelgedragscode

In 2016 is gewerkt aan de invoering van de nieuwe Modelgedragscode voor Pensioenfondsen van de Pensioen Federatie met compliance. Deze is goedgekeurd in de bestuursvergadering van september 2016. Met ingang van 1 januari 2017 zal de Modelgedragscode worden ingevoerd.

Toezichthouder

In 2016 heeft geen bezoek van een vertegenwoordiging van DNB plaatsgevonden. Het Fonds heeft ook in 2016 kennis genomen van de diverse thema-onderzoeken van DNB en de mogelijke afwijkingen van de aanbevelingen bij het Fonds ter afwikkeling in een actieprogramma opgenomen. In 2016 is voornamelijk gewerkt aan een update van de integriteitsrisico-analyse en is in samenwerking met Syntrus Achmea, het beleid op gebied van IT-Security en Datalekken verder uitgewerkt en is de uitvoerdersovereenkomst hiervoor aangepast.

In 2016 zijn geen dwangsommen of bestuurlijke boeten opgelegd.

Het Fonds heeft sinds december 2011 een dekkingsgraad kunnen melden die boven de vereiste dekkingsgraad lag. Het 5 jaars herstelplan dat in 2009 was ingediend, kon in oktober 2012 derhalve afgemeld worden bij DNB. Sindsdien heeft het Fonds geen dekkings- of reservetekort.

Het Fonds heeft alle vereiste documentatie ten gevolge van de nieuwe wet- en regelgeving in 2015 compleet en op tijd ingeleverd c.q. gepubliceerd. Eind 2016 is de documentatie voor de nieuwe "defined contribution" afgerond en begin 2017 bij DNB ingeleverd.

Uitbesteding

Het Fonds heeft de deelnemers-, uitkeringen- en financiële administratie uitbesteed aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer. Het mandaat werd gedurende 2015 onderhandeld voor een nieuwe periode van drie jaar ingaande 1 januari 2016. De gedragscodes, het integriteitsbeleid en het aanstellingsbeleid van Syntrus Achmea zijn in het kader van de nieuwe onderhandelingen getoetst. Daarnaast is in 2016 een aparte bewerkersovereenkomst voor het "beleid t.a.v. datalekken en een addendum ter controle op de uitvoering van de Sanctiewet" getekend. Nadat vastgesteld kon worden dat het totale integriteits- en controlebeleid in grote lijnen overeenkomt met de eisen van het Fonds is tot verlenging overgegaan. Syntrus Achmea heeft in 2016 ook een zogenaamd "Protocol van Vermissing" in de werkprocessen van de deelnemersadministratie geïntegreerd.

Controle op de aan derden uitbestede werkzaamheden volgens het opgestelde 'control frameworks' en het uitbestedingsbeleid worden uitgevoerd door de werkgever gedetacheerde medewerker onder verantwoording van de Governance en Risk Commissie. Het vermogensbeheer is sinds 2009 uitbesteed aan Deutsche Asset & Wealth Management. Ook hierop wordt controle uitgevoerd op basis van "control frameworks" door het Bestuursbureau. Daarnaast vindt per kwartaal een neutrale controle door Global Risk Management van Deutsche Bank plaats van de verschillende aannames van de vermogensbeheerder Deutsche Asset Management. De rente-ontwikkeling en afdekking wordt gecontroleerd door onze actuaris.

Klachten of Incidenten

Het Fonds heeft in 2016 geen klachten ontvangen die tot rechtszaken hebben geleid. Onze uitvoerder Syntrus Achmea heeft eveneens geen klachten van deelnemers ontvangen. In het eerste kwartaal van 2016 zijn enige overschrijdingen van de afgesproken normen voor de tijdige verwerking vastgesteld, die zijn vastgelegd in onze SLA. Het Fonds heeft dit met de uitvoerder besproken. Het betreft echter geen incidenten die een integere uitoefening van onze bedrijfsvoering in gevaar hebben gebracht. Het aantal overschrijdingen in 2016 is duidelijk teruggelopen ten opzichte van 2015.

In het vierde kwartaal van 2016 heeft door een verpakkingsfout bij de verzending van de pensioenoverzichten een datalek plaatsgevonden, doordat in een enkel geval het BSN nummer in het briefvenster zichtbaar was. Er zijn maatregelen getroffen om dit in de toekomst te voorkomen. Er zijn hierover geen klachten ontvangen van deelnemers. Het incident is in overleg met onze afdeling Compliance in oktober 2016 gemeld bij De Autoriteit Persoonsgegevens.

Integere bedrijfsvoering en Risicobeleid

Wettelijk is geregeld dat een pensioenfonds maatregelen dient te treffen die goed pensioenfondsbestuur waarborgen. Met de invoering van de Pensioenwet per 1 januari 2007 zijn de STAR principes voor 'pension fund governance' verankerd in een wettelijk kader. Deze 32 principes betreffen de onderdelen zorgvuldig bestuur; transparantie, openheid en communicatie; deskundigheid; verantwoording en intern toezicht. In 2013 is de Code Pensioenfondsen door de Pensioenfederatie met de Stichting van de Arbeid opgesteld.

Het beleid van een pensioenfonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt onder meer in:

- Adequate administratieve organisatie, interne controle (AO/IC) en risicobeheersing;
- Analyse en beheersing van integriteitsrisico's;
- Voorkomen van belangenverstrengeling;
- Duurzame beheersing van (financiële) risico's;
- Jaarlijks een haalbaarheidstoets.

Algemene leidraad voor het uitvoeren van de beheertaken zijn de voorschriften van de toezichthouder (DNB) zoals destijds vastgelegd in Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode (FIRM). FIRM is een geïntegreerde methode voor de analyse van risico's en de beheersing daarvan.

Sinds 2011 wordt gewerkt met commissies waaronder een Governance en Risk Commissie met als speciaal aandachtsgedebied de analyse van en controle op de risico's van het Fonds. In de loop van 2011 zijn ook 'control frameworks' voor de uitbestede pensioenadministratie en het vermogensbeheer opgesteld en de bijbehorende controletaken ingericht binnen het Bestuursbureau. In aanvulling hierop is in 2012 een beleidsnotitie opgesteld over de uitbesteding en de controle is hierop in overeenstemming met de integrale risicomethode voor uitbesteding van activiteiten en de Deutsche Bank concernrichtlijnen.

Sinds 2013 is een "integraal risico dashboard" ingevoerd, waarin de status van alle financiële en niet-financiële risico's conform de "FIRM" analyse structuur van DNB vermeld zijn, inclusief mogelijke acties. Gedurende 2015 is deze risico-analyse verder uitgewerkt en is dieper ingegaan op de integriteitsrisico's naar aanleiding van het thema-onderzoek van DNB.

Gedurende 2016 is een aanvang gemaakt met het verder uitwerken van het IT-Security Beleid en het data-security beleid zowel voor het Fonds als het overleg met de uitbestedingspartners over hun IT security beleid. De relevante IT Security Policies van het concern zijn geanalyseerd en waar nodig aangepast en geplaatst op de website van het Fonds.

In 2016 is ook verder gewerkt aan de SIRA (Integriteitsanalyse) en aan het verbeteren van de documentatie voor het integraal risicomanagement.

Gedurende 2017 zal het verder integreren van de verschillende onderdelen van het risicobeleid in een Risk Appetite Framework waarin alle onderdelen zijn verwerkt met de bruto en netto risico's conform het COSO Integraal Risico Management Model en de aanbevelingen van de Pensioenfederatie worden afgerond.

Model Gedragscode en AO/IC

Gedurende 2016 heeft Compliance de huidige AO/IC waar nodig aangepast aan de nieuw gepubliceerde Model Gedragscode Pensioenfondsen. Tevens is een nieuwe taakomschrijving voor compliance uitgewerkt en vastgelegd. Er zal met ingang van 2017 een rapportage over de afhandeling van de controles en werkzaamheden op jaarbasis verstrekt worden aan het Bestuur.

Ook in 2016 hebben alle bestuursleden op verzoek van compliance volledig inzicht gegeven in hun nevenfuncties indien zij al dergelijke functies hebben. Met de invoering van de richtlijnen voor het aannemen van nevenfuncties dient vooraf toestemming van compliance te worden verkregen voor het aanvaarden van nevenfuncties.

Het Fonds heeft richtlijnen ter beheersing van de risico's gepubliceerd. Hieronder vallen o.a. vendor risk management, klokkeluidersregeling, reputational risk management, conflict of interest en een geschenkenregeling.

Risicohouding

De risicohouding van het Fonds is de mate waarin het Fonds, na overleg met de vertegenwoordigers van werkgevers of werkgeversverenigingen, werknemers of werknemers-verenigingen of beroepspensioenverenigingen en na overleg met de organen van het Fonds, bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het Fonds te realiseren en de mate waarin het Fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het Fonds en de wettelijke toegestane ondergrenzen van het pensioenresultaat. Ook in 2016 is overleg gevoerd met sociale partners over de risicohouding in verband met de invoering van de nieuwe regeling. Het Bestuur heeft zijn totale risico beleid verwoord in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN).

Kwalitatieve Risicohouding

De kwalitatieve risicohouding van het Fonds (en de beleidsuitgangspunten die hieraan gerelateerd zijn) is nader uitgewerkt in de ABTN van het Fonds. Een samenvatting volgt hieronder:

- Streven naar een waardevast pensioen in het kader van voorwaardelijke toeslagverlening;
- Het ambitieniveau van toeslagverlening is vertaald in de mate waarin het pensioen jaarlijks kan worden aangepast ten opzichte van de maatstaf (voor het Fonds is dit voor alle deelnemers de prijsinflatie);
- Het minimaal beoogde niveau van toeslagverlening op de lange termijn bedraagt 60% (dit betreft de aanpassing van het pensioen inclusief eventueel toegepaste kortingen);
- Bij tegenvallende economische omstandigheden wordt een lagere / geen toeslagverlening geaccepteerd;
- Bij tegenvallende economische omstandigheden wordt een beperkte korting geaccepteerd;
- Stabiele premie: bij de bepaling van de jaarlijkse premie wordt rekening gehouden met een 5-jaarsdemping van de rente.

Kwantitatieve Risicohouding

Conform de Pensioenwet, is de risicohouding vastgesteld en vastgelegd. Bij het concretiseren van deze risicohouding heeft het Bestuur zich gebaseerd op de kenmerken van het Fonds. Zij heeft daarbij in een Asset and Liability Management studie meerdere beleidsuitgangspunten gehanteerd, zoals de gewenste maximale premiestijging, de volatiliteit, de gewenste kans op realisatie van toeslagen en het maximaal acceptabele niveau van kortingen.

De mate waarin beleggingsrisico's worden gelopen, komt terug in het vereist eigen vermogen (VEV), zijnde de omvang van het eigen vermogen waarover een pensioenfonds, gegeven een bepaald risicoprofiel, minimaal zou moeten beschikken. De vaststelling van het VEV, en daarmee van de weging van de afzonderlijke financiële risico's, die is voorgeschreven in de Pensioenwet (zie hiervoor de artikelen 132 PW en 138 PW). Daarnaast wordt onder andere in het Besluit Financieel Toetsingskader Pensioenfondsen (in artikel 12) ook aandacht besteed aan het VEV. Het Fonds heeft de financiële risico's geïdentificeerd. Conform wet- en regelgeving wordt hier in de uitvoering van het beleggingsbeleid rekening mee gehouden middels het deels afdekken van deze risico's en het zorgdragen voor voldoende spreiding over beleggingscategorieën, hetgeen risicomitigerend werkt.

De kwantitatieve invulling van de risicohouding op de lange termijn vindt plaats door het definiëren van ondergrenzen voor wat betreft het pensioenresultaat.

De risicohouding op de korte termijn wordt gedefinieerd door een niveau van het VEV van, 10% van de waarde van de verplichtingen, met een bandbreedte van 3%-punt naar boven en naar beneden. Dit betekent dat het VEV in principe ligt tussen 7% en 13%.

Begin 2016 is de jaarlijkse lange termijn haalbaarheidstoets uitgevoerd om te kunnen vaststellen of aan de afgesproken risicohouding in 2015 is voldaan. Onderstaand de resultaten van deze haalbaarheidstoets.

	Risicohouding (lange termijn)		2015	2016	
Toetsing – Pensioenresultaat	Ondergrens		Resultaat	Resultaat	Voldaan?
<u>Vanuit feitelijke financiële positie</u>					
Mediaan	83%		89%	96%	Ja
5 ^e percentiel			67%	75%	
Relatieve afwijking t.o.v. mediaan	27%		25%	22%	Ja

Ten opzichte van de aanvangshaalbaarheidstoets uit 2015 zijn de volgende aanpassingen te vermelden:

De mapping van het lange termijn beleggingsbeleid leidt tot een iets hogere weging van aandelen. Dit heeft een positief effect op het pensioenresultaat. De toepassing van de nieuwe scenarioset van DNB heeft een positieve invloed op het pensioenresultaat. De startdekkingsgraad is ten opzichte van 1-1-2015 gedaald van 118,6% naar 111,2%. Ten opzichte van 1-1-2015 is de werkelijk verleende toeslag lager dan de volledige prijsinflatie (0,27%). Dit heeft een kleine negatieve invloed op het pensioenresultaat. De conclusie is dat wordt voldaan aan de vastgestelde ondergrenzen.

Aanvangshaalbaarheidstoets voor CDC regeling

Eind 2016 is bovendien een aanvangshaalbaarheidstoets voor de "Collectieve Defined Contribution" regeling uitgevoerd (AHBT CDC) en is een nieuwe risicohouding samen met de bonden vastgelegd. De resultaten onder de Defined Benefit Regeling (AHBT DB) per eind 2016 worden ook vermeld.

Pensioenresultaat	Huidige grenzen	Nieuwe grenzen	AHBT DB	AHBT CDC
Mediaan (actueel)	83,0%	90,0%	97,0%	97,8%
Relatieve afwijking t.o.v. mediaan	27,0%	33,0%	22,7%	29,7%
Mediaan (evenwichtssituatie)	80,0%	85,0%	n.b.	94,1%

"Mediaan" betekent op basis van een gemiddelde berekening. Zichtbaar is dat onder de CDC regeling de grenzen verhoogd zijn van 97,0% naar 97,8% door het hoger pensioenresultaat dat behaald kan worden. "Relatieve afwijking t.o.v. mediaan" is het percentage van de afwijking in de 5% slechtste scenario's.

Risicoprofiel en Vereist Eigen Vermogen

Voor de berekening van het Vereist Eigen Vermogen (VEV) wordt de zogenoemde 'wortelformule' uit het standaard model van DNB toegepast. Deze wortelformule is een functie van de afzonderlijke eisen voor de risicocategorieën.

Het standaard model kent vastgestelde scenario's ('schokken') voor de financiële risicocategorieën, te weten het renterisico (S1), zakelijke waarden risico (S2), valutarisico (S3), grondstoffen risico (S4), kredietrisico (S5), verzekeringstechnisch risico (S6), liquiditeitsrisico (S7), concentratierisico (S8), operationeel risico (S9) en actief beheer risico (S10). De risicocategorieën S7/S8/S9 zijn per definitie op nihil gesteld.

Er is geen aanleiding om aan te nemen dat het risicoprofiel van het Fonds materieel afwijkt van de uitgangspunten van het standaardmodel. Het Fonds toetst dit jaarlijks en legt de onderbouwing hiervan ook jaarlijks vast. Het VEV van het Fonds kan adequaat berekend worden met behulp van het standaardmodel.

In het kader van deze verslaggeving gaan wij in op de beleggingsrisico's, renterisico's en actuariële risico's.

Beleggingsrisico's

In de beleggingsrichtlijnen die sinds 2009 ingevoerd zijn, met de strategische beleggingsmix in 85/15 rentedragend/aandelen en andere zakelijke waarden, zijn na de Asset en Liability Management Studie in 2014 en op basis van de in 2015 vastgelegde risicohouding, geen wezenlijke veranderingen aangebracht. Naar aanleiding van de wijziging van de regeling met ingang van 2017 wordt op basis van een Asset en Liability Management studie gewerkt aan enige veranderingen in het beleggingsbeleid.

Binnen het in 2016 geldende mandaat is de obligatiepositie vastgesteld op staatsobligaties van landen met een AAA-rating en landen met grondstoffen. Sinds 2014 wordt passief belegd in staatsobligaties van landen met een AAA-rating. Daarnaast wordt belegd in bedrijfsobligaties met uitzondering van financiële instellingen en vindt er spreiding plaats in de alternatieve beleggingen, namelijk commodities, real estate en infrastructuur. Het aandelensegment is sinds 2016 95% passief belegd volgens de MSCI World Developed SRI index en 5% in de MSCI Emerging Markets.

Voor de gehele portefeuille is een benchmark opgesteld waarop toekomstige beleggingsresultaten worden afgezet tegen de waardering van de verplichtingen van het Fonds (op basis van de door DNB opgestelde Rente Termijn Structuur). Met betrekking tot de individuele beleggingscategorieën zijn aanvullende benchmarks opgesteld gerelateerd aan marktconforme indices.

Dit heeft sinds 2009 geresulteerd in een lager risico voor de gehele portefeuille. Dit lagere risico wordt ook inzichtelijk door de 'tracking error', deze is in 2016 gesteld op maximaal 4,8% (2015 4,8%). De tracking error lag voor 2016 rond 3% gebaseerd op de berekeningsmethodiek die tot september 2016 werd toegepast door de asset manager. Met ingang van september 2016 is een nieuw systeem ingevoerd (Aladdin systeem) dat op een andere manier met gebruikmaking van aanzienlijk meer risicofactoren de tracking error berekent. Het gevolg is dat na september 2016 de tracking error rond 8% ligt.

Op de beleggingen wordt verder ingegaan op pagina 30 van het verslag.

Renterisico

Het Fonds is gevoelig voor wijzigingen in de marktrente omdat de duration van de beleggingen en de verplichtingen niet gelijk zijn.

Bij de bepaling van het beleggingsbeleid weegt het Bestuur zorgvuldig de voordelen (meer zekerheid) en nadelen (minder rendement) van meer of minder 'duration matching' af ten opzichte van alternatieve strategieën.

In het verstrekte beleggingsmandaat is momenteel opgenomen dat de 'duration gap' minimaal voor 80% strategisch afgedekt dient te worden. Daarnaast is sinds 2014 vastgelegd hoe de afdekking per looptijd (5, 10, 20, 30, 40 en 50 jaar) binnen deze strategische afdekking dient plaats te vinden. Op grond van tactische beheersbeslissingen kan de vermogensbeheerder dit percentage verhogen tot 100%. In 2016 werd 100% op basis van de UFR berekeningsmethodiek afgedekt en rond 80% op basis van marktrente.

Actuariële risico's

Jaarlijks wordt gecontroleerd door de actuaris of alle actuariële risico's van het Fonds daadwerkelijk volgens de laatst gepubliceerde regels zijn verwerkt. Samengevat zijn de belangrijkste uitgangspunten langlevens-, sterfte- en arbeidsongeschiktheidsrisico.

Belangrijkste waarderingsgrondslagen

<i>Sterfte</i>	Volgens de Prognosetafel AG2016 (zoals gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap). Voorts wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking. Hiervoor is gebruik gemaakt van de fondspecifieke ervaringssterfte op basis van het Willis Towers Watson 2016 ervaringssterfemodell (individueel).
<i>Interest</i>	Conform de rentetermijnstructuur van de actuele nominale marktrente per 31 december 2016 zoals gepubliceerd door DNB.

Het risico van overlijden voor de pensioendatum is herverzekerd bij Delta Lloyd. Voor 2017 is een nieuw contract met Delta Lloyd afgesloten voor een periode van drie jaar.

Voor het arbeidsongeschiktheidsrisico wordt in de premie van de werkgever een opslag gehanteerd.

BELEGGINGSPARAGRAAF

Beleggingsbeleid

In de beleggingsparagraaf op deze pagina gaan wij nader in op onze beleggingsportefeuille en de beleggingsresultaten over 2016.

Onze beleggingsstrategie voor 2016, die voorschrijft dat 85% in vastrentende waarden (inclusief derivaten), 15% in zakelijke waarden (inclusief alternatieve beleggingen en derivaten) wordt belegd en tenminste 80% van de duration van de verplichtingen wordt afgedekt om rentemismatch te voorkomen, is uiterst prudent. Gedurende het eerste halfjaar heeft met name onze rente-afdekkingsstrategie een positieve uitwerking gehad, dit was in het laatste kwartaal duidelijk minder door de stijgende tendens in de rente. Hoewel uit onze doelstellingen naar voren komt dat de afdekking van de rente mismatch geen onderdeel van onze beleggingsstrategie is maar uit de prudente beginselen voortkomt.

Gedurende 2016 is besloten de aandelenportefeuille die belegd was in het CROCI (Cash return on Capital Invested) aandelenfonds, (een "passief bèta produkt") dat in 2015 en in begin 2016 niet tot de gewenste marktconforme rendementen had geleid, te verkopen en te beleggen in een passief MSCI World SRI mandaat. Het totale rendement van de aandelenportefeuille over 2016 is met 6,56% licht achtergebleven bij de benchmark van 7,13%. Dit is veroorzaakt door het wijzigen van de portefeuille midden 2016. In de obligatie portefeuille hebben de staatsobligaties met een positief resultaat van 7,98% rond de benchmark van 8,01% gepresteerd. De Corporate Bonds met 5,97% licht boven de benchmark van 5,68% en de USD Investment Grade Corporate Bonds met 9,07% eveneens licht boven de benchmark van 9,00% gepresteerd. De totale portefeuille heeft een positief beleggingsresultaat van 12,45%.

Duurzaam en verantwoord Beleggingsbeleid

Conform artikel 135 van de Pensioenwet en artikel 27 van de Code Pensioenfondsen, houdt het Fonds bij het investeringsbeleid rekening met het milieu, klimaat en mensenrechten. Onze fiduciair vermogensbeheerder DAM beschrijft in haar "Directives for Portfolio Management" dat naast de financiële analyses voor de investeringen ook ethische en niet financiële aspecten worden meegewogen. Dit beleid is conform de United Nations Principles for Responsible Investment (UN PRI) 2008 en de OECD Guidelines for Multinational Enterprises. Er wordt bijzonder naar de sociale aspecten als mensenrechten, kinderarbeid, non-discriminatie policies en veiligheid gekeken. Daarnaast tellen ecologische aspecten, zoals het conserveren van flora en fauna, protectie van natuur, atmosfeer, water en klimaatverandering mee als onderdeel van de analyses voor onze investeringsbeslissingen. Het Fonds belegt niet in de wapen- en kansspelenindustrie.

In 2016 was 57,6% van de beleggingen geïnvesteerd volgens deze principes.

Het Fonds heeft haar beleggingsbeleid gebaseerd op de doelstelling, die het Bestuur geformuleerd had, namelijk:

Het op lange termijn zoveel mogelijk zeker stellen van de nominale pensioenaanspraken en - rechten uitgaande van het strategische beleggingsbeleid, rekening houdend met de toeslagambitie en de daarvoor tevens door de werkgever beschikbaar gestelde gelden in de vorm van toeslagruimte premie.

Hiervan afgeleid zijn de "investment beliefs" vastgelegd:

- 1 Het integraal balansmanagement, risicomanagement en de asset en liability management studie bepalen het strategisch beleggingsbeleid;
- 2 Beleggingsprodukten dienen begrijpelijk en transparant te zijn;
- 3 Renteafdekking behoort niet tot strategische beleggingsinstrumenten maar is een strategisch uitgangspunt ter vermijding van risico's;
- 4 Diversificatie over verschillende rendementsbronnen voegt waarde toe en zorgt voor spreiding van beleggingsrisico;
- 5 In alternatieve of innovatieve produkten wordt uitsluitend belegd als hiertegenover een adequate risico afweging en vergoeding staat;
- 6 Actief beleggen is beperkt zinvol, waar marktinefficiencies en resultaten opwegen tegen de relatief hoge kosten;
- 7 Het is van belang om waar mogelijk maatschappelijk verantwoord te beleggen.

Rendement

Het beleggingsrendement van het Fonds is na een negatief resultaat van -3,64% over 2015 ultimo 2016 uitgekomen op 12,45%. De executie van de prudente beleggingsstrategie, die voorschrijft dat 85% in vastrentende waarden (inclusief derivaten), 15% in zakelijke waarden (inclusief alternatieve beleggingen en derivaten) wordt belegd en tenminste 80% van de duration van de verplichtingen wordt afgedekt, heeft in 2016 mede door de afdekking van de rentepositie met een positief resultaat in bijna alle categorieën van onze beleggingsportefeuille tot dit positieve totaalresultaat geleid.

Onze strategische beslissing voor een passief aandelenbeleid dat begin 2014 ingevuld is door te beleggen in een CROCI (Cash return on Capital Invested) aandelenfonds (een "passief smart bèta produkt") had in 2015 en begin 2016 niet tot het gewenste marktconforme rendement geleid. In juli 2016 heeft het Bestuur op aanbeveling van de beleggingscommissie besloten CROCI te verkopen ten gunste van een totaal passief aandelenportefeuille volgens de MSCI SRI World Index.

Performance 2016 SPDBNL									
Rendementen in procenten	Totaal	EQ	AI	Gov	Corp	US Corp	IR5	TAA	IL5
1 januari 2016 - 31 december 2016									
Rendement Pensioenfonds	12.45	6.56	9.92	7.98	5.97	9.07	6.80	-0.06	-0.10
Benchmark	N.A.	7.13	12.88	8.01	5.68	9.00	N.A.	N.A.	N.A.
Relatiefrendement	N.A.	-0.58	-2.96	-0.03	0.30	0.06	N.A.	N.A.	N.A.
Omvang in mln. €	371	50	9	121	134	32	26	2	-3

*) De gewogen out/underperformance worden berekend op basis van formule:
 $(1+(\text{rendements portefeuille}/100))/(1+(\text{rendement benchmark}/100))-1*100$

Het absolute rendement op de vastrentende portefeuille in overheidsobligaties met een omvang van circa € 121 mln bedroeg per jaareinde 7,98% positief en op het EUR "corporate bonds" segment van circa € 134 mln werd een rendement behaald van 5,97% positief. Op de USD corporate bonds met een omvang van circa € 32 mln bedroeg het rendement 9,07% positief. Op de aandelenportefeuille die per jaareinde € 50 mln bedroeg, werd een rendement van 6,56% positief behaald.

De alternatieve beleggingen van circa € 9 mln, bestaande uit commodities, real estate en infrastructuur fondsen behaalden een positief rendement van 9,92%. Een vergelijking met de benchmark is zichtbaar in het staatje hierboven.

De renteafdekking van circa 80% heeft vooral in de eerste helft van het jaar tot een positief rendement van 6,80% geleid. Dit beleid wordt echter gezien als onderdeel van het totale risicobeheer en minder als een beleggingsrendement.

De inflatieswaps hebben een negatief resultaat door de aanhoudend lage inflatie ook in 2016. Het negatieve resultaat bedroeg 0,10% en gezien de kleine positie en het feit dat het liquideren van de ILS pool hoge kosten met zich meebrengt, is wederom besloten deze positie niet te veranderen.

Verloop strategische aanpassingen beleggingsbeleid

In de afgelopen zes jaar zijn met ingang van 2011 een aantal wijzigingen binnen het mandaat uitgevoerd ter bescherming van het kapitaal van het Fonds. Ten einde een zo transparant mogelijk beeld van de besluitvorming te geven, onderstaand het verloop over de afgelopen zes jaren.

In 2011 werd de verkoop van obligaties van financials, obligaties van de zwakkere staten in de Eurozone waaronder Frankrijk, ten gunste van obligaties in opkomende markten, landen met een AAA rating of landen die over grondstoffen beschikken uitgevoerd.

In 2012 is hieraan toegevoegd een strategisch keuze tot inflatie-afdekking d.m.v. Inflation Linked Swaps en aanpassing van het lange-termijn-renteafdekkingsbeleid door verkoop van 50 jaars Interest Rate Swaps als gevolg van de introductie DNB UFR methodiek.

In 2013 zijn er meerdere wijzigingen doorgevoerd in de beleggingsstrategie.

1. Strategische aanpassing alternatieve beleggingen

- 33,3% Commodities
- 33,3% Real Estate
- 33,3% Infrastructure
- Alleen beursgenoteerde posities

2. Aanpassing rente-afdekkingsbeleid

- Focus afdekking 80% o.b.v. marktrente (ongeveer gelijk aan 100% UFR)
- Target afdekking 82% i.v.m. voorkomen extra aan- en verkopen
- Begin 2013 geen afdekking 50 jaars rente i.v.m. DNB UFR en illiquide markt
- Herschikking renteafdekking op rente looptijden niveau
- Begin 2014 afdekking 50 jaars rente weer toegestaan i.v.m. versoepeling markt

3. Strategische aanpassing staatsobligaties

- Emerging market bonds max 4% per land

In 2014 zijn er met name wijzigingen doorgevoerd van actief naar passief beheer.

1. Staatsobligaties

- Actief beheer gewijzigd in passief beheer (m.u.v. obligaties in opkomende markten)
- Omzetting posities naar langere duration a.g.v. nieuwe benchmark AAA Sovereign 10y+

2. Aandelen

- 100% actief beheer gewijzigd naar 95% passief beheer (smart bèta), gebaseerd op een waarderingmethode Cash Return on Capital Invested (CROCI) van de onderliggende bedrijven
- 5% in Emerging Market Debt Trackers (ETF)

3. Interest Rate Swaps

- Sublimieten per looptijd vastgelegd (20, 30, 40 en 50 jaar)

In 2015 zijn de volgende twee wijzigingen doorgevoerd

1. Interest Rate Swaps

- 60% re-strike van de positieve marktwaarde (vrijval van circa € 30 mln.)

2. USD Investment Graded bedrijfsobligaties

- Vrijval € 30 mln. uit 60% re-strike geïnvesteerd in USD credits met looptijden vanaf 9 jaar

In 2016 zijn tenslotte de volgende wijzigingen doorgevoerd

1. Aandelen

- Aanpassing naar een volledig passief beleid 95% MSCI World SRI en 5% MSCI Emerging Markets;

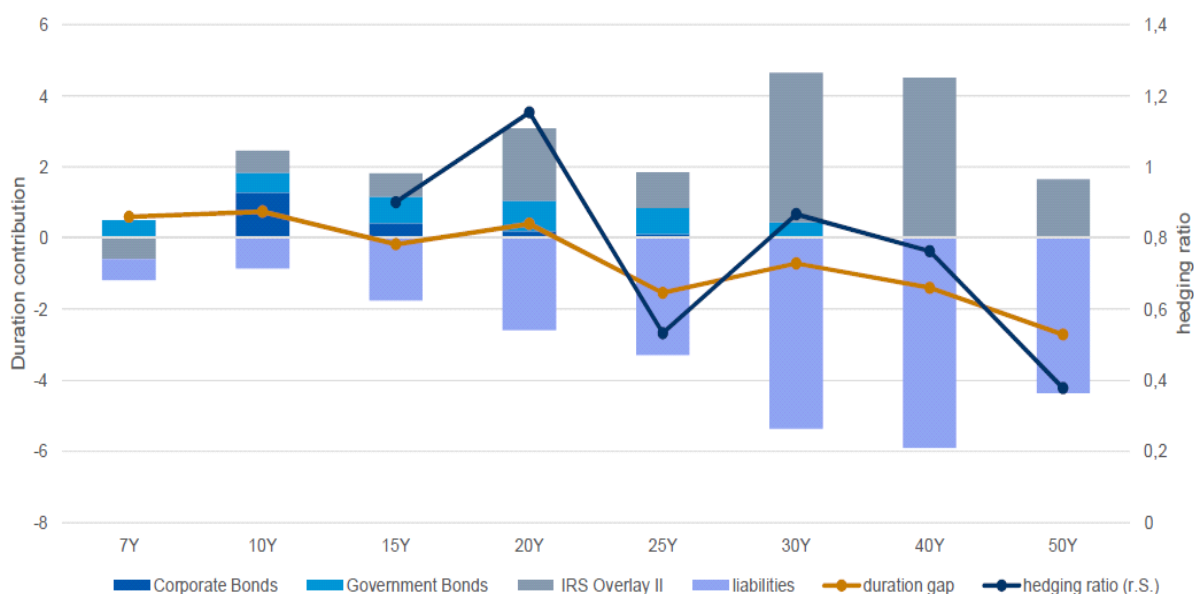
2. Partiële Restrike

- Oversluiten posities ter vermijding van het betalen van negatieve rente op de onderliggende cash positie. De vrijkomende EUR 15 miljoen is belegd in aandelen.

Strategische en tactische asset allocatie

Een belangrijke basis voor het beleggingsbeleid van het Fonds is de ALM studie, waarbij het pensioen-, toeslag-, premie- en beleggingsbeleid in samenhang wordt bestudeerd ter bepaling van het lange termijn perspectief van het Fonds. Daarnaast is na de invoering van het nieuwe Financieel Toetsingskader een haalbaarheidstoets en het risicobeleid uitgewerkt. De laatste ALM studie waarop het beleggingsbeleid in 2016 is gebaseerd, is verricht in september 2014 op basis van een "Defined Benefit" pensioenregeling. De strategische beleggingsmix is ongewijzigd gebleven: 85% vastrentende waarden en 15% aandelen. Daarnaast wordt het rente-effect voor minimaal 80% afgedekt door middel van renteswaps. De toets op de risicohouding en de haalbaarheidstoets is in 2016 uitgevoerd. Deze toets is gepubliceerd op pagina 27. Vastgesteld is dat de uitkomsten voldoen aan de vastgestelde ondergrenzen. Daarom hebben geen aanpassingen in het strategisch beleggingsbeleid plaatsgevonden. Voor 2017 zal een wijziging van het strategische beleggingsbeleid tengevolge van de verandering van de DB-regeling naar een CDC-regeling worden uitgevoerd op basis van meerdere studies die in 2016 en begin 2017 zijn uitgevoerd.

De dekkingsgraad van het Fonds wordt berekend en gerapporteerd op basis van de UFR methodiek, terwijl de beleggingen worden gewaardeerd op marktrente. Hoewel het totale rente-afdeckingspercentage volgens de beleggingsstrategie rond 80% ligt op basis van marktrente, kunnen er afwijkingen ontstaan t.o.v. de afdekking op basis van de UFR methodiek. Eind 2016 was de totale rente-afdekking circa 80%. In het onderstaande overzicht de posities per looptijd.

Onderstaand een weergave van de feitelijke allocatie t.o.v. de strategische allocatie in de portefeuille.

	Strategische allocatie	Feitelijke allocatie per 31 december 2016		Bandbreedtes
	%	%	EUR	
Zakelijke waarden	15%	15%	61	Min. 0% - max. 15%
Vast rentende waarden	85%	73%	285	Min. 85% - max. 100%
Liquide middelen		7%*	26	Min. - 5% - max. 5%
Derivaten		5%	21	
Totale Beleggingsportefeuille		100%	393	

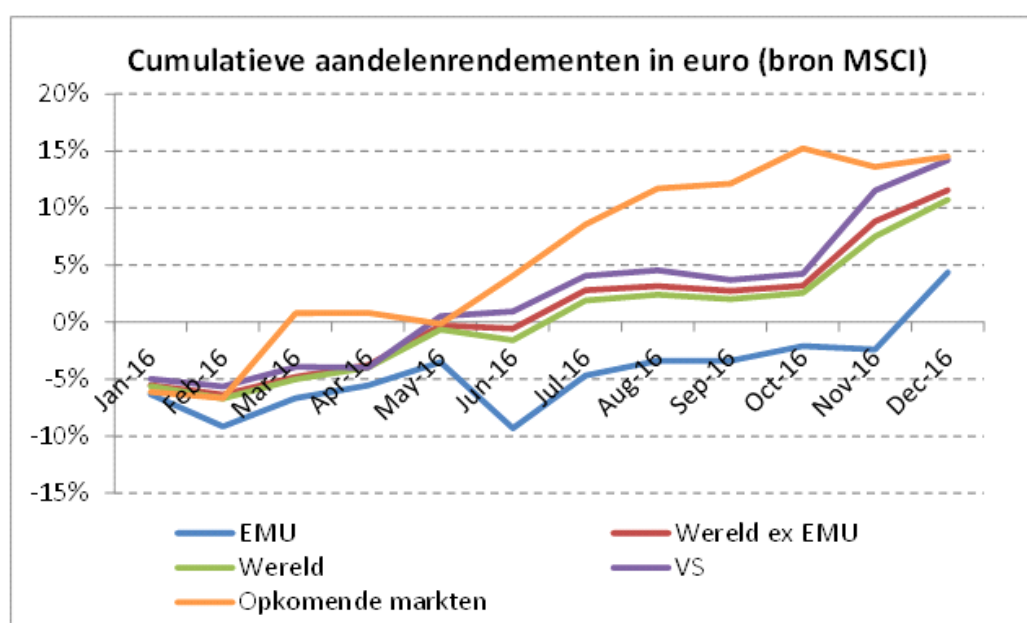
*inclusief vergoeding overgang CDC regeling

Aandelenmarkten

Het rendement op aandelen in het beursjaar 2016 is ten opzichte van 2015 over het algemeen stabiel. De beste resultaten werden behaald in de Amerikaanse aandelenmarkt en de opkomende economieën. Na een slechte start van 2016 was vervolgens een stijgende tendens zichtbaar en vanaf oktober 2016 volgde een grote stijging als gevolg van de snel stijgende rente in met name Amerika (hogere inflatie ten gevolge van de stijging van de olieprijs en verhoging Amerikaanse rente). Ook de verkiezingsuitslag in Amerika speelde een rol.

Als gevolg hiervan werden de aandelenrendementen positief beïnvloed. De gemaakte strategische keuze voor het beleggen in CROCI binnen de aandelenportefeuille heeft helaas in 2015 en Q1 2016 een relatief negatief rendement t.o.v. de benchmark opgeleverd. Op aanbeveling van de beleggingscommissie is CROCI verkocht op 8 juli 2016. De vrijgekomen gelden zijn direct geïnvesteerd in een passieve MSCI SRI world index. De keuze om duurzaam te beleggen is conform de investment beliefs van het Fonds. De overige resultaten in 2016 zijn positief.

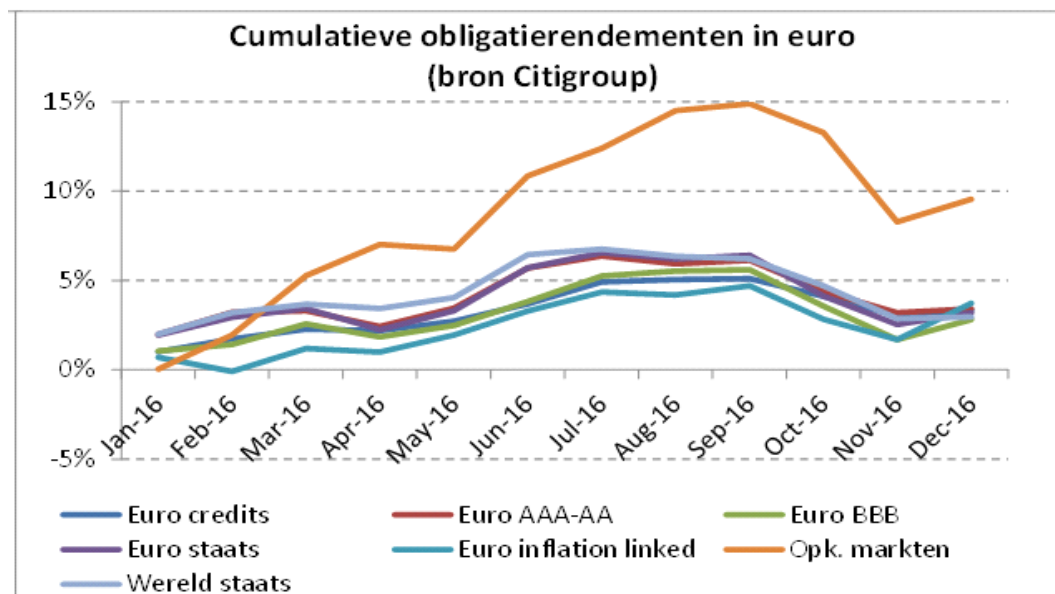
In de volgende afbeelding zijn de cumulatieve aandelen rendementen in euro weergegeven.

Obligatiemarkten

Het herstel op de obligatiemarkt zette begin 2016 in, met als gevolg dat tot en met eind augustus sterke prestaties zichtbaar zijn. De olieprijs herstelde zich enigszins en de risicobereidheid onder de beleggers trok weer aan. De verrassende uitkomst van het "Brexit" referendum had slechts een tijdelijk negatief effect in de meeste sectoren. Voor hoogrentende obligaties was 2016 een positief jaar. De negatieve invloed van valutaschommelingen zorgde echter voor verschillen in de rendementen van de wereldwijde high-yield categorieën. Kort na de uitslag van de verkiezingen in Amerika steeg de rente. Door de tegenstelde beweging tussen obligatiekoersen en rente leidde dit tot verliezen voor de obligatiebezitters. Evenals dat de aandelenmarkten zich herstelden door onder meer het "Trump effect", was dit uiteindelijk ook merkbaar op de obligatiemarkten.

In de volgende afbeelding zijn de cumulatieve rendementen van euro obligaties weergegeven.

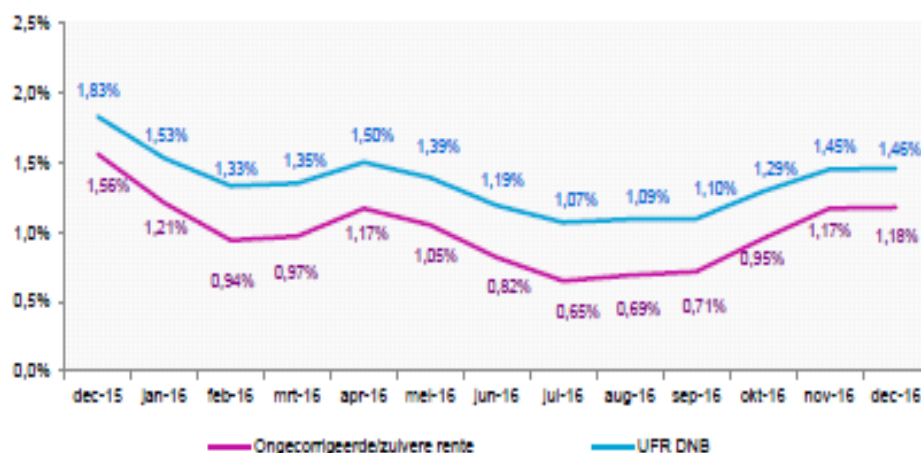

Duration gap

De duration van de vastrentende portefeuille (voor afdekking) is met 9,0 jaar relatief kort (eind 2015 9,2 jaar). De duration van de pensioenverplichtingen is per eind 2016 circa 23 jaar (eind 2015 circa 23 jaar). Volgens het beleggingsmandaat diende minimaal 80% van deze gap afgedekt te zijn.

Voor de besluitvorming over de afdekking van de rente posities wordt gekeken naar de markrentre, omdat het Bestuur van mening is, dat dit meer inzicht geeft in het werkelijke renterisico. Ten gevolge hiervan kunnen afwijkingen ontstaan ten opzichte van de rentepositie op basis van UFR. De afdekking heeft grotendeels via renteswaps en in mindere mate door langlopende obligaties plaatsgevonden.

De rentetermijnstructuur over 2016 geeft het volgende beeld:

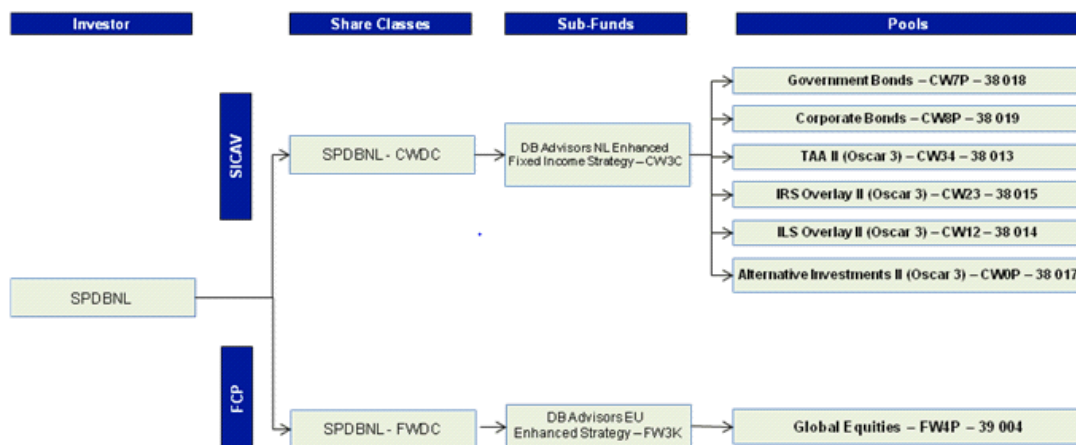
bron: Willis Towers Watson dekkingsgraadmonitor december 2016

Het afdekkingsbeleid van het renterisico wordt gedaan op basis van de zuivere marktrente. Eind 2016 was de rente-afdekking iets hoger dan minimaal, namelijk circa 80% (berekend op basis van de duration van de verplichtingen). De absolute rente-afdekking op basis van UFR komt ultimo 2016 uit op circa 100% (berekend op basis van de duration van de verplichtingen).

Externe vermogensbeheerder

Het Fonds heeft sinds december 2008 DB Advisors (m.i.v. 2013 DAM) als fiduciair beheerder. Het mandaat met DAM is sinds 1 januari 2010 gebaseerd op een fixed fee. Er hebben onder meer voor de staats- en corporate obligaties in 2013, de aandelen en USD corporate obligaties in 2015 veranderingen plaatsgevonden, maar de vergoedingsstructuur blijft onveranderlijk vast. Het contract is gebaseerd op de Dufas methodiek. De aanbevelingen van DNB inzake de uitbesteding van vermogensbeheer gepubliceerd in 2013 zijn in het contract opgenomen.

Met ingang van 24 mei 2013 zijn alle assets overgegaan, via een book transfer, naar een asset pooling platform in Luxemburg. Onderstaand de nieuwe constructie. Het vorige platform via een "Spezial Fund" in Duitsland is gesloten.

Strategisch beleggingsbeleid 2017

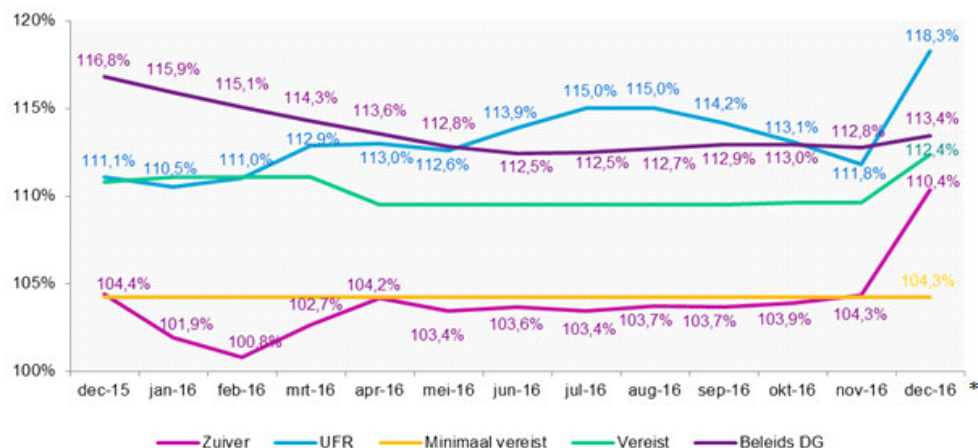
Door de overgang naar een CDC pensioenregeling per 1 januari 2017 wordt het beleggingsbeleid aangepast. Dit gebeurt op basis van een ALM studie, die eind oktober 2016 is opgesteld en meerdere scenario analyses die begin 2017 van de gevolgen van bepaalde keuzes zijn gemaakt. Hieraan voorafgaand hadden het Bestuur van het Fonds en de sociale partners risicohouding van het Fonds op korte en lange termijn bepaald en deze getoetst op uitvoerbaarheid door middel van een haalbaarheidstoets.

In de loop van 2017 wordt de strategische beleggingsmix 75/25 rentedragende waarden/aandelen en overige beleggingscategorieën aangehouden, waarbij de rentedragende waarden zijn geoptimaliseerd voor 35% in Euro bedrijfsobligaties, 20% Euro staatsobligaties en covered bonds, 7,5% US bedrijfsobligaties, 7,5% opkomende markten, 7,5% convertibles en 5% Euro high yield. De strategische renteafdekking is 80% met een tactische bandbreedte van +/- 20%-punt.

FINANCIËLE EN ACTUARIËLE PARAGRAAF

Verloop dekkingsgraad

De dekkingsgraden hebben zich in 2016 als volgt ontwikkeld:

* Per 31 december 2016 is rekening gehouden met de overgang van de DB regeling naar de CDC regeling per 1 januari 2017 (eenmalige compensatie van de werkgever en de offensievere beleggingsmix).

bron: Willis Towers Watson dekkingsgraadmonitor december 2016

Bij het bepalen van de financiële positie van het Fonds zijn de volgende dekkingsgraden van belang:

1. de actuele (UFR) dekkingsgraad - op basis van de balans van het Fonds;
2. de vereiste dekkingsgraad - op basis van de wettelijke solvabiliteitseisen;
3. de minimaal vereiste dekkingsgraad - op basis van de wettelijke minimale solvabiliteitseisen;
4. de beleidsdekkingsgraad - berekend op basis van het gemiddelde van de 12 dekkingsgraden per maandeinde;
5. de zuivere dekkingsgraad - op basis van de werkelijke marktrentes .

Door de wijzigingen tengevolge van het nFTK is met ingang van 2015 de beleidsdekkingsgraad de basis voor het bepalen van de financiële positie en de toeslagverlening.

De onder punt 2 vermelde vereiste dekkingsgraad, zoals deze voortvloeit uit de solvabiliteitsvoorschriften volgens de Pensioenwet, bedraagt voor het Fonds per 31 december 2016 112,4% (2015: 111,1%). De dekkingsgraad is berekend op basis van het standaard model. De minimaal vereiste dekkingsgraad bedraagt 104,3% (2015: 104,2%).

Als de beleidsdekkingsgraad (punt 4) hoger is dan de vereiste dekkingsgraad (punt 2), is sprake van reserve-overschot. Als de beleidsdekkingsgraad zich bevindt tussen de dekkingsgraden vermeld onder de punten 2 en 3, dan is sprake van reservetekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan genoemd onder punt 3, dan is sprake van onderdekking (of ook wel dekkingstekort genoemd).

In het nieuwe toeslagbeleid van het Fonds zijn de nieuwe FTK bepalingen voor toekomstig bestendige toeslagverlening vanaf 1 januari 2015 vastgelegd. Het Bestuur hanteert voor een besluit over de feitelijke toekenning een beleidsstaffel. Bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110% wordt geen toeslag verleend. Tussen 110% en 125% (per oktober 2016: 123%) wordt gedeeltelijk toeslag verleend voor zover deze ook in de toekomst te realiseren is. Boven 123% wordt 100% en eventuele inhaaltoeslagen verleend. Er zal geen toeslag worden verleend in geval dit op basis van de beleidsdekkingsgraad wel mogelijk zou zijn, maar de dekkingsgraad op basis van de marktrente ten gevolge van de toeslagverlening lager wordt dan 100%.

Op basis van de financiële positie van het Fonds eind oktober 2016, kon het Bestuur op basis van het nieuwe Financiële Toetsingskader 28% van de reguliere toeslag van 0,36% (CPI oktober 2015 - oktober 2016, afgeleid) voor de actieven en inactieven verlenen. Dit komt neer op 0,10%. De niet verleende toeslagen over 2016 en 2017 bedragen 0,40% (2016: 0,14% en 2017: 0,26%).

De dekkingsgraad ultimo 2016 is 118,3% (na toeslagverlening) en is gemeld aan DNB. De beleidsdekkingsgraad als voorgeschreven in het nieuwe Financieel Toetsingskader bedraagt 113,4 %. De dekkingsgraad op basis van de marktrente bedraagt 110,4%.

Actuariële analyse van het resultaat

Het saldo van baten en lasten over 2016 en 2015 kan als volgt worden geanalyseerd:

	2016	2015
Resultaat op beleggingen/marktrente	5.552	-33.894
Resultaat op premie	1.540	17
Resultaat op kosten	-	8
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	-357	9
Resultaat op overlevingskansen	-327	168
Resultaat op voorwaardelijke toeslagverlening	12.155	2.664
Incidentele mutaties	-2.292	-975
Resultaat op waardeoverdrachten	-103	4
Resultaat op uitkeringen	-49	-32
Overige oorzaken	12.609	-93
Resultaat	<u>28.728</u>	<u>-32.124</u>

Het resultaat in boekjaar 2016 bedraagt 28.728 positief. Belangrijke deelresultaten zijn het resultaat op de wijziging van de marktrente van 33.863 negatief en het positieve resultaat op beleggingsopbrengsten van 39.415. Verder is in 2016 de tijdelijke toeslagruimtepremie vervroegd afgelost in verband met de overgang naar een CDC regeling per 1-1-2017. Dit heeft geleid tot een resultaat op voorwaardelijke toeslagverlening van 12.155. Het resultaat bij overige oorzaken betreft voornamelijk de eenmalige bijdrage in verband met de overgang naar de CDC regeling van 12.500.

Ultimo 2016 bedroeg de gemiddelde marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur (op basis van UFR) circa 1,46% (2015: 1,83%).

Oordeel van de externe actuaris over de financiële positie

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het Fonds is op de balansdatum tenminste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een toereikende solvabiliteit.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland is naar mijn mening voldoende, daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

TOEKOMSTPARAGRAAF

In maart 2017 hebben verkiezingen plaatsgevonden en wordt er een nieuw kabinet geformeerd. De invoering van wijzigingen in het pensioenstelsel, dat volgens eerdere berichtgeving vanaf 2020 tot zichtbare resultaten zou moeten leiden, kan hierdoor vertraging oplopen.

Gedurende 2017 zal het Bestuur een SWOT-analyse van het Fonds uitvoeren en op basis hiervan de wensen/visie van het Bestuur, de deelnemers en de werkgever inventariseren voor de toekomstige strategische richting. Hierna zal een marktverkenning op basis van deze uitgangspunten en factoren volgen.

Met ingang van 1 januari 2017 zal de gewijzigde pensioenregeling worden ingevoerd. Ook het gewijzigde beleggingsbeleid op basis van de Asset en Liability Management studie en de veranderingen in de risicohouding die met de sociale partners is afgesproken, zal begin 2017 worden ingevoerd.

Door de wijziging van de regeling is ook het premiebeleid gewijzigd. Wij verwijzen voor deze veranderingen naar de hoofdstukken over het beleggingsbeleid en premiebeleid in het verslag.

Tengevolge van de gewijzigde regeling zal een langzame stijging van de beleidsdekkingsgraad zichtbaar worden. De gevolgen van de storting van de bruidsschat en de eenmalige betaling van de tijdelijke toeslagruimtepremie worden, door de 12-maandsmiddeling, op een later moment, in de beleidsdekkingsgraad zichtbaar.

Mede tengevolge van de gewijzigde regeling en het nieuwe premiebeleid met een verhoogd premieplafond heeft het Bestuur na een positief advies van het Verantwoordingsorgaan de premie voor 2017 vastgesteld op 32,4%, hetgeen een premie voor de werknemers van 5% betekent.

Voor 2017 kan een toeslag verleend worden van 28% van de inflatie per oktober 2016 zijnde 0,36%, hetgeen neerkomt op 0,10%. De grens voor volledige toeslagverlening wordt jaarlijks zodanig vastgesteld dat deze voldoet aan de eis van toekomstbestendigheid. Per 1 januari 2017 bedroeg deze grens voor het Fonds 123% (2016: 125%). De datum van vaststelling, vastgelegd in de ABTN van het Fonds, van de toeslag is ultimo oktober.

Het Bestuur is op basis van deze berekeningen akkoord met deze toeslagverlening per:

1-1-2017 0,10%

Dit betekent dat de volgende gemiste toeslagverlening nog open staat:

1-1-2016 0,14%

1-1-2017 0,26%

Deze gemiste toeslag zal zodra de financiële situatie dit toelaat op basis van datum van de gemiste toeslag worden ingehaald.

Amsterdam, 1 juni 2017

Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland
Het Bestuur

S.E. Huis in 't Veld (voorzitter) E.M. Mulder-Mosman (secretaris) P.E.J. Medico

C.W. van Reenen F.T.G.J. Segers L.P.A. Vermin

B.S. Dornseiffen V.R.K. Raghoebarsing

VERSLAG VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN

Oordeel over het handelen van het bestuur van het Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland in 2016

Het Verantwoordingsorgaan (VO) van Deutsche Bank is samengesteld op basis van de principes voor goed pensioenbestuur. De werkwijze van het VO is in een reglement vastgesteld. Er zijn afspraken gemaakt over welke informatie het Verantwoordingsorgaan ontvangt, de frequentie van het overleg met het bestuur en de te behandelen onderwerpen.

Het VO heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst. Het VO legt zijn oordeel tenminste eenmaal per jaar schriftelijk vast. Dit oordeel wordt samen met de reactie van het bestuur daarop, opgenomen in het jaarverslag waar het oordeel betrekking op heeft.

Het VO heeft het handelen van het bestuur in 2016 beoordeeld. Het VO heeft dit gedaan aan de hand van alle relevante stukken betreffende 2016 zoals het jaarverslag, de jaarrekening, actuariële rapportages, vergaderstukken en notulen van het bestuur, input van de diverse commissies, het pensioenbureau, alsmede de toegang tot de website met alle relevante stukken van het Pensioenfonds. Tenslotte heeft het VO regelmatig overleg met het (dagelijks) bestuur van het Pensioenfonds.

In 2016 is het VO 7 x bijeen geweest, waarvan enkele malen met het bestuur van het Pensioenfonds. Daarnaast hebben de VO leden deelgenomen aan communicatie en studiebijeenkomsten in de pensioensector.

Er zijn door het VO in 2016 4 Adviesaanvragen behandeld welke door het bestuur van het Pensioenfonds zijn ingediend. Alle aanvragen zijn voorzien van een positief advies.

Bij het formuleren van zijn oordeel heeft het VO rekening gehouden met zijn eigen visie en verantwoordelijkheden die staan beschreven in het huishoudelijk reglement van het Verantwoordingsorgaan.

Het VO is van mening dat het bestuur zich goed heeft laten informeren (m.n. door externe deskundigheid in te roepen) over de stand van zaken met betrekking tot alle ontwikkelingen op het pensioengebied, en de bijbehorende discussies.

In 2016 is in het bijzonder de verandering ten aanzien van de pensioenregeling op basis van "Defined Benefit" naar een "Collective Defined Contribution" een belangrijke wijziging geweest. Het VO heeft geconstateerd dat deze wijziging terdege is voorbereid en tot een afgewogen besluitvorming heeft geleid, waarbij de belangen van alle geledingen van het Pensioenfonds voldoende zijn meegewogen.

Het VO was nauw bij dit proces betrokken, en is voorzien van dezelfde informatie als het bestuur en de voorbereidende commissies. Het VO heeft ter oordeelvorming en beoordeling ook gebruik gemaakt van de mogelijkheid om zich te laten bijstaan door extern advies op dit onderwerp.

Er is een open communicatie met de externe toezichthouder over de relevante onderwerpen, waaronder de governance. Er wordt tijdig en adequaat gereageerd op verzoeken tot nadere invulling en/of informatie op dit terrein.

Met betrekking tot de communicatie aan de deelnemers is in 2016 voortgeborduurd op de stappen die in 2015 zijn gezet, waaronder de implementatie van het Pensioen 1-2-3. Het blijft echter een uitdaging om de deelnemers actief bij het Pensioenfonds betrokken te krijgen en het VO adviseert het bestuur om verdere mogelijkheden te onderzoeken om de betrokkenheid van onze deelnemers te blijven stimuleren.

Het VO is positief over de toonzetting van de bijeenkomsten met de deelnemers, waar op een realistische manier de positie van het Pensioenfonds, en de in 2016 gerealiseerde wijzigingen zijn besproken.

Ten aanzien van de beleggingen van het Pensioenfonds heeft het VO kennis genomen van de resultaten in 2016. De wijzigingen in de pensioenregeling hebben er toe geleid dat er een aanpassing van de beleggings-mix is gerealiseerd. Hierbij is op een zorgvuldige manier naar alle opties gekeken, en tot een afgewogen besluit gekomen. Met de vermogensbeheerder zijn afspraken gemaakt inzake een verlaging van de in rekening gebrachte beheerskosten.

Op strategisch gebied heeft het bestuur van het Pensioenfonds in 2016 zoals afgesproken stappen gezet met betrekking tot de oriëntatie op de lange termijn, vanuit de gedachte dat het fonds tot de kleinere fondsen behoort, terwijl zij moet voldoen aan dezelfde eisen en regelgeving als de grote fondsen.

Met het kleiner worden van de bank, en het als gevolg daarvan eveneens afnemende aantal actieve deelnemers in het fonds wordt de kostenstructuur per deelnemer duurder.

Als alternatief is in 2016 de mogelijkheid van een eventuele aansluiting bij een Algemeen Pensioenfonds onderzocht. De eerste ervaringen van een dergelijke structuur hebben echter nog niet aanleiding gegeven tot de visie dat door ons Pensioenfonds snel geacteerd zou moeten worden, wat het VO van harte ondersteunt. Het VO ziet graag in 2017 de strategische verkenningen op dit terrein verder geïntensiveerd worden, rekening houdend met de bredere discussie van het toekomstige Pensioenbestel in Nederland.

Conclusie

Het VO oordeelt positief over het handelen van het bestuur in 2016. Het VO heeft geconstateerd dat het bestuur aan alle vereisten voldoet, die door de toezichthouder worden gesteld.

Het VO is van mening dat het bestuur van het Pensioenfonds in 2016 in staat is geweest om besluiten te nemen waarbij de belangen van alle belanghebbenden van het Pensioenfonds op een juiste manier werden afgewogen.

Het VO maakt graag van de gelegenheid gebruik om het bestuur te bedanken voor de openheid, de toegang tot alle documentatie, en diverse bijeenkomsten die het VO in staat stellen om haar werk goed te kunnen doen.

Aanbevelingen van het Verantwoordingsorgaan

Het VO heeft de volgende aanbevelingen voor het bestuur:

- 1 Het continueren van de oriëntatie op de langere termijn ontwikkeling ten aanzien van de structuur van het Pensioenfonds, rekening houdend met de eerste praktijkervaringen in de markt met de Algemeen Pensioenfondsen, en de ontwikkelingen in de gehele Pensioensector. Dit mede in het licht van de doorgaande trend van daling van de actieve deelnemers van ons Pensioenfonds, en de continuïteit bij het bestuur en het bestuursbureau van het Pensioenfonds.
- 2 Het actief zoeken naar nieuwe mogelijkheden om de communicatie met de deelnemers van het Pensioenfonds te intensiveren, en de betrokkenheid te vergroten

Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland
Het Verantwoordingsorgaan

Reactie van het Bestuur

Het Bestuur dankt het Verantwoordingsorgaan voor de samenwerking in het afgelopen jaar. Het Bestuur ervaart de deskundige wijze waarop het Verantwoordingsorgaan bijgedragen heeft tot de besluitvorming over een aantal belangrijke onderwerpen als de wijziging van de regeling in het belang van alle betrokkenen.

Met betrekking tot de aanbeveling merken wij op, dat wij ons in het komende jaar zullen richten op een strategische heroriëntatie en vervolgens een marktverkenning zullen uitvoeren in verband met de toekomst van ons Fonds. Wij zullen hierbij de dialoog met het Verantwoordingsorgaan en de deelnemers blijven benadrukken.

Verbetering van de communicatie met deelnemers is een uitdaging, die wij in de afgelopen jaren aangegaan zijn en in de komende periode verder zullen ontwikkelen. Wij blijven zowel in bijeenkomsten, in de verschillende Nieuwsbrieven en op andere manieren onze medewerkers betrekken bij deze belangrijke arbeidsvoorwaarde.

Namens het Bestuur
Simone Huis in 't Veld

VERSLAG VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Samenvatting Bevindingen Visitatie 2016

1. Inleiding

Het Bestuur heeft VCHolland en daarmee de leden van de visitatiecommissie, na advies van het Verantwoordingsorgaan (VO) van het Fonds, de opdracht gegeven tot de uitvoering van een visitatie bij het Fonds in het kader van een driejaarscyclus van visitaties zoals met het Fonds is overeengekomen.

De visitatiecommissie (VC) heeft tot (wettelijke) taak toezicht te houden op (de totstandkoming van) het beleid van het Bestuur en op de algemene gang van zaken in het Fonds.

De VC is ten minste belast met het toezien op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het Bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het VO en de werkgever en in het jaarverslag. Het intern toezicht vervult zijn taak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het Fonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering.

VCHolland heeft voor de uitvoering van visitaties een werkwijze ontwikkeld die uiteindelijk uitmondt in een rapportage over de bevindingen en het oordeel van de VC. De visitatieperiode strekte zich uit tot de op ultimo 2016 beschikbare informatie.

2. Oordeel/Bevindingen

Samenvattend oordeel:

De VC is van oordeel dat het beleid van het Bestuur voldoende evenwichtig en op een voldoende zorgvuldige manier tot stand is gekomen en uitgevoerd. De VC heeft geen majeure constatering met betrekking tot de algemene gang van zaken in het Fonds en de risicobeheersing.

a. Follow up vorige visitatie

Het Bestuur heeft de aanbevelingen van de VC adequaat afgewogen en voor het merendeel opgevolgd, respectievelijk acties geïnitieerd ten behoeve van de opvolging. De VC is van oordeel dat het Bestuur daarmee adequaat aandacht heeft geschonken aan de aanbevelingen.

b. Algemene gang van zaken

Het Fonds voert vanaf 1 januari 2017 een regeling uit waarbij de werkgever geen andere verplichting heeft dan het voldoen van de overeengekomen premie (een CDC regeling). Bij de voorbereiding gedurende 2016 is het VO tijdig betrokken. Het VO heeft hierover positief advies uitgebracht. De belangen van de diverse groepen belanghebbenden zijn evenwichtig afgewogen. De opdracht in de nieuwe vorm is formeel door het Fonds aanvaard.

De VC heeft, om inzicht te verkrijgen in de gang van zaken bij het Fonds, mede kennis genomen van het jaarverslag over 2015.

Naar aanleiding hiervan doet de VC de aanbeveling om bij het opstellen van het jaarverslag 2016 de specifiek voor pensioenfondsen geldende normen scherper te betrekken.

Reactie Bestuur:

Ons jaarverslag over 2016 wordt opgesteld conform de nieuwe normen voor het opstellen van de jaarrekening, rekening houdend met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

c. Governance

De VC heeft geconstateerd dat in algemene zin de factoren die goed pensioenbestuur moeten waarborgen aanwezig zijn en heeft geen belangrijke zaken aangetroffen die een beheerste en integere bedrijfsvoering in de weg staan. Bij belangrijke besluiten geeft het Bestuur er blijk van dat belangen evenwichtig worden afgewogen. De VC signaleert ruimte voor verbetering ten aanzien van de vastlegging van de interne beheersingsstructuur en de behandeling en met name de vastlegging hiervan van de compliance rapportage door het Bestuur.

Reactie Bestuur:

In het tweede en derde kwartaal van 2016 zijn de aanpassing van de taakomschrijving en rapportages conform de nieuwe "Gedragscode Pensioenfondsen" van de Pensioenfederatie verwerkt voor ons Fonds. In de bestuursvergadering van september 2016 zijn deze formeel aangenomen door het Bestuur. De aanpassing is per 1 januari 2017 voor ons Fonds ingegaan. Ten gevolge hiervan zal Compliance onder meer jaarlijks een rapportage van de controles en bevindingen vastleggen en hiervan een totale verslaggeving voor de bestuursvergadering volgen.

d. Geschiktheid

De VC volgt de mening van het Bestuur dat voldoende aandacht wordt besteed aan geschiktheid, betrouwbaarheid en diversiteit.

e. Beleggingen

In algemene zin heeft het Fonds het beleggingsbeleid, alsmede de uitvoering en uitbesteding ervan adequaat vormgegeven. Verdere verbetering van het beleggingsplan is nog mogelijk door de toetsbaarheid van de instructies aan de fiduciair beheerder met betrekking tot tactisch en operationeel beleid te vergroten. Tevens kan de consistentie in de formulering van taken en verantwoordelijkheden in de verschillende fondsdocumenten verder worden verbeterd.

Reactie Bestuur

Wij zijn van mening dat door de uitgebreide controles die op basis van de "control frameworks" plaatsvinden, die in de ABTN zijn beschreven en als bijlage aan de ABTN zijn bijgevoegd een adequate toetsing van de uitvoering van het strategisch en tactisch beleid plaatsvindt. Daarnaast levert een jaarlijkse benchmarking eveneens een duidelijke marktvergelijking op. De controle op basis van control frameworks wordt elk kwartaal met de fiduciair beheerder besproken en vormt onderdeel van de terugkoppeling op kwartaalbasis in de bestuursvergadering evenals de marktvergelijking van CEM.

Wij zullen in het kader van de nieuwe formulering van alle documentatie naar aanleiding van de wijziging van het strategische beleggingsbeleid de consistentie in formulering in de verschillende documenten en de toetsbaarheid waar nodig verbeteren.

f. Risico's

Het Fonds heeft in algemene zin voldoende oog voor het risicobeheer, zoals dit voortvloeit uit een beheerste en integere bedrijfsvoering. Het Fonds is momenteel bezig de aanwezige, zeer uitgebreide, risicodocumentatie samen te vatten in een risk appetite framework. De VC acht dit een goede actie, met name als dit framework als "levend document" gebruikt wordt. Dit kan gestalte krijgen door het periodiek te behandelen in de bestuursvergaderingen en dit ook in de notulen vast te leggen.

Reactie Bestuur

Door de samenvatting van de risico documentatie in een risk appetite framework willen wij zorgen voor een alomvattend strategisch beleidsdocument dat de reeds bestaande uitgangspunten en documentatie goed samenvat. Thans wordt elk kwartaal in de bestuursvergadering het risk dashboard als agendapunt opgenomen en al toegelicht. In 2016 waren er, afgezien van het grote project voor de wijziging van de regeling, geen grote issues waardoor minder vastlegging plaatsvond. Wij zullen dit in 2017 aanpassen.

g. Communicatie

Het Fonds heeft het communicatiebeleid adequaat opgezet en uitgewerkt. Enkele wettelijk verplichte documenten ontbraken ten tijde van de visitatie op de website. Hierop heeft het Fonds direct actie ondernomen.

JAARREKENING

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2016	2015
ACTIVA			
Beleggingen voor risico Fonds	(1)	390.351	331.274
Vorderingen en overlopende activa	(2)	23.332	20.836
Overige activa	(3)	21.961	774
		<u>435.644</u>	<u>352.884</u>

PASSIVA

Stichtingskapitaal en reserves	(4)		
Stichtingskapitaal		2	2
Algemene reserve		60.682	31.954
		<u>60.684</u>	<u>31.956</u>
Technische voorzieningen voor risico Fonds	(5)	331.905	287.145
Overige schulden en overlopende passiva	(6)	43.055	33.783
		<u>435.644</u>	<u>352.884</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

		2016	2015
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Actuele dekkingsgraad		118,3	111,1
Beleidsdekkingsgraad		113,4	116,8

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

	2016	2015
BATEN		
Premiebijdragen voor risico Fonds (van werkgevers en werknemers) (7)	26.910	17.200
Beleggingsresultaten voor risico Fonds (8)	39.238	-12.668
Overige baten (9)	12.500	-
	78.648	4.532
LASTEN		
Pensioenuitkeringen (10)	4.855	4.546
Pensioenuitvoeringskosten (11)	761	789
Mutatie technische voorzieningen (12)		
Pensioenopbouw	11.682	11.039
Toeslagen	327	785
Rentetoevoeging	-177	476
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-4.806	-4.514
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	191	175
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	796	370
Wijziging marktrente	33.863	22.217
Wijziging actuariële uitgangspunten	2.292	873
Overige wijzigingen	592	143
	44.760	31.564
Saldo overdrachten van rechten voor risico Fonds (13)	-693	-374
Herverzekeringen (14)	223	119
Overige lasten (15)	14	12
	49.920	36.656
Saldo van baten en lasten	28.728	-32.124
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve	28.728	-32.124

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2016	2015
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen risico Fonds	26.846	16.722
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico Fonds	1.122	1.036
Betaalde pensioenuitkeringen	-4.826	-4.524
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	-281	117
Betaalde waardeoverdrachten voor risico Fonds	-429	-739
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-682	-652
Betaalde omzetbelasting	-14	-12
Bijdrage CDC overgang	12.500	-
	<u>34.236</u>	<u>11.948</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	196.240	161.664
Betaald inzake aankopen beleggingen	-221.313	-188.650
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	9.885	13.384
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	3.504	3.081
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-1.365	-1.467
	<u>-13.049</u>	<u>-11.988</u>
Mutatie liquide middelen	<u>21.187</u>	<u>-40</u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2016	2015
Liquide middelen per 1 januari	774	814
Mutatie liquide middelen	21.187	-40
Liquide middelen per 31 december	<u>21.961</u>	<u>774</u>

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Het doel van Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland, statutair gevestigd te Amsterdam, kantoor houdende De Entree 99-197, (hierna 'het Fonds') is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Het Fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van Deutsche Bank AG kantoor Amsterdam en gelieerde bedrijfsonderdelen van Deutsche Bank in Nederland. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota van Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving in het bijzonder Richtlijn 610.

De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven. Het Bestuur heeft op 1 juni 2017 de jaarrekening vastgesteld.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar, met uitzondering van de toegepaste stelselwijzigingen (indien van toepassing) zoals opgenomen in paragraaf "stelselwijzigingen" alsmede de toegepaste schattingswijzigingen zoals opgenomen in paragraaf "schattingswijzigingen".

Schattingswijzigingen

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid.

Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het Fonds. Vanaf boekjaar 2016 is de grondslag voor overlevingskansen gebaseerd op de Prognosetafel AG2016 zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). De algemene sterftetekansen die volgen uit de tafel worden voor het Fonds gecorrigeerd in verband met ervaringssterfte die ook is aangepast. Dit heeft geleid tot een verhoging van de voorziening pensioenverplichting van € 2,3 miljoen. De aanvullende verhoging is bepaald per 31 december 2016. Dit resultaat is via de staat van baten en lasten als "Wijzigingen actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het Fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen e.d., worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

	31-12-2016	31-12-2015
US Dollar	1,0548	1,0863
Britse Pond	0,8536	0,7358
Australische Dollar	1,4567	1,4967
Hongkong Dollar	8,1776	8,4590
Japanse Yen	123,0208	131,5841
Canadese Dollar	1,4145	1,6000
Noorse Kroon	9,0790	9,6308
Nieuw Zeelandse Dollar	1,5126	1,5961
Zweedse Kroon	9,5858	9,1968
Zwitserse Frank	1,0739	1,0809
Deense Kroon	7,4355	7,4751
Singapore Dollar	1,5238	1,5449

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

Beleggingen voor risico Fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva alsmede liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering.

Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering).

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie.

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de per balansdatum geldende beurskoers.

Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde welke is bepaald op basis van de door de vermogensbeheerder van het Fonds afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de marktwaarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de per balansdatum geldende beurskoers.

Niet aan een beurs genoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van het Fonds afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de marktwaarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde zijnde de per balansdatum geldende beurskoers, verhoogd met de lopende intrest.

Niet aan een beurs genoteerde fondsen zijn gewaardeerd op basis van de geschatte toekomstige nettokasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de geldende marktrente en rekening houden met het risicoprofiel en de looptijd.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord.

Overige beleggingen

Onder overige beleggingen worden opgenomen die beleggingen die niet als een van de hiervoor opgesomde beleggingen geclassificeerd kunnen worden. Tevens worden onder de overige beleggingen opgenomen nog af te wikkelen beleggingstransacties en liquide middelen die beheerd worden door de vermogensbeheerder.

De overige beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder meer worden hieronder de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

De algemene reserve houdt rekening met de financiële positie en de aard en omvang van de risico's die het Fonds loopt. De algemene reserve is bedoeld voor het opvangen van de verzekeringstechnische risico's en beleggingsrisico's. Het jaarresultaat wordt toegevoegd of onttrokken aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico Fonds wordt gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de toegekende onvoorwaardelijke toeslagen. Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of een toeslag wordt verleend op de opgebouwde pensioenaanspraken. Alle per balansdatum bestaande toeslagenbesluiten (ook voor toeslagenbesluiten na balansdatum voorzover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening voor pensioenverplichtingen wordt voor arbeidsongeschikte deelnemers rekening gehouden met de tot pensioendatum op te bouwen pensioenaanspraken. Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

Rekenrente

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Overlevingstafels

Prognosetafel AG2016 startjaar 2017 (2015: Prognosetafel AG 2014 startjaar 2016). Voorts wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking. Hiervoor is gebruik gemaakt van de fondsspecifieke ervaringssterfte o.b.v. het Willis Towers Watson 2016 ervaringssterftemodel (individueel) (2015: Towers Watson 2014 ervaringssterftemodel (individueel).

Partnerfrequentie

Vóór de pensioenleeftijd het onbepaalde partnersysteem, uitgaande van partnerfrequenties op basis van CBS cijfers 2013 (2015: CBS cijfers 2013). Ná de pensioenleeftijd het bepaalde partnersysteem, waarbij voor iedere deelnemer met aanspraak op latent partnerpensioen een voorziening voor latent partnerpensioen wordt aangehouden. Op de pensioenleeftijd wordt de partnerfrequentie gelijk gesteld aan 100%.

Leeftijdverschil man-vrouw

Voor partnerpensioen is aangenomen dat de partner 3 jaar jonger is dan de verzekerde man en 3 jaar ouder dan de verzekerde vrouw.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Kostenopslag ter grootte van 3,0% (2015: 3,0%) van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

Bij de bepaling van de pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers is geen rekening gehouden met een revalidatiekans.

IBNR-voorziening

Voor (eventuele) op de balansdatum zieke deelnemers die nog geen gebruik maken van een WIA uitkering wordt een IBNR-voorziening gevormd (Incurred But Not Reported). De IBNR-voorziening dient ter dekking van het risico dat zieke deelnemers arbeidsongeschikt worden. Op dat moment wordt de toekomstige pensioenopbouw premievrij voortgezet en toegevoegd aan de voorziening pensioenverplichtingen. De IBNR-voorziening valt jaarlijks vrij ter dekking van de lasten van premievrijstelling voor de zieken die in het boekjaar arbeidsongeschikt zijn geworden. Ultimo boekjaar wordt weer een IBNR-voorziening gevormd ter grootte van twee keer de premievrijstellingsopslag van 4% in de (zuivere) kostendekkende premie.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad van het Fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waardingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico Fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen voor risico Fonds van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Deutsche Bank AG is gedurende 15 jaar, te weten met ingang van 1 januari 2009 tot en met 1 januari 2023, aan het Fonds een Tijdelijke Toeslagruimtepremie van € 1.301.000 verschuldigd. Indien Deutsche Bank AG de uitvoeringsovereenkomst opzegt met inachtneming van de in artikel 16 van de uitvoeringsovereenkomst gestelde voorwaarden, dan is Deutsche Bank AG gehouden het ten tijde van de opzegging nog openstaande bedrag in één keer aan het Fonds te voldoen. Door de wijziging van de regeling per 1 januari 2017 naar een collectief defined contribution regeling is ultimo 2016 het restant van de Tijdelijke Toeslagruimtepremie van € 9.107.000 vervroegd afgelost.

De bijdrage voor de werknemers van Deutsche Bank AG wordt bepaald als een percentage van de pensioengrondslag. Dit percentage wordt vastgesteld als 50% van het (positieve) verschil tussen het premiepercentage en het percentage van 15%. Het resulterende percentage wordt afgerond op halve procenten nauwkeurig, en bedraagt maximaal 5% van de pensioengrondslag.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico Fonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Toeslagen

De verhoging van de technische voorzieningen uit hoofde van indexering, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment waarop de toezegging wordt gedaan.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige uitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op de aanpassing van de overlevingstafels. Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake schattingswijzigingen.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Herverzekeringen

Betaalde herverzekeringspremies en ontvangen uitkeringen worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico Fonds

Verloopoverzicht per beleggingscategorie

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2016	3.111	29.981	250.534	19.961	15.060	318.647
Aankopen	-	71.507	145.126	3.268	1.412	221.313
Verkopen	-312	-53.569	-125.547	-14.947	-1.865	-196.240
Overige mutaties	-	-	-308	-	-3.196	-3.504
Waardemutaties	-6	2.028	15.282	12.642	772	30.718
Stand per 31 december 2016	<u>2.793</u>	<u>49.947</u>	<u>285.087</u>	<u>20.924</u>	<u>12.183</u>	<u>370.934</u>

Bij: derivaten met een negatieve waarde

						19.417
						<u>390.351</u>

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2015	2.802	31.604	215.656	53.329	15.936	319.327
Aankopen	-	55.563	121.022	9.112	2.953	188.650
Verkopen	-	-55.958	-79.414	-26.292	-	-161.664
Overige mutaties	-	-	432	-	-3.513	-3.081
Waardemutaties	309	-1.228	-7.162	-16.188	-316	-24.585
Stand per 31 december 2015	<u>3.111</u>	<u>29.981</u>	<u>250.534</u>	<u>19.961</u>	<u>15.060</u>	<u>318.647</u>

Bij: derivaten met een negatieve waarde

						12.627
						<u>331.274</u>

De overige mutaties hebben o.a. betrekking op mutaties liquide middelen onder beheer bij vermogensbeheerder, de mutaties in de lopende interest en de mutatie van de beleggingsdebiteuren en beleggingscrediteuren.

Derivaten met een negatieve waarde zijn verantwoord onder de overige schulden en overlopende passiva.

Beleggingen in Deutsche Bank fondsen vinden beperkt en uitsluitend plaats na een selectieproces of deze fondsen "best in class" zijn. De stukken worden tegen beurskoers gekocht en geadmistreerd.

Reële waarde

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het Fonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor het bepalen van de reële waarde van de meerderheid van de financiële instrumenten van het Fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals bijvoorbeeld derivaten zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Directe marktnotering: beursnotering in een actieve markt (waarop geen prijsaanpassingen worden uitgevoerd).

Waarderingsmodellen en -technieken: marktwaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden.

Op basis van deze indeling kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	(Directe en afgeleide) marktnoteringen	Waarderingsmodellen en technieken	Totaal
Per 31 december 2016			
Vastgoedbeleggingen	2.793	-	2.793
Aandelen	49.947	-	49.947
Vastrentende waarden	285.087	-	285.087
Derivaten	-	20.924	20.924
Overige beleggingen	12.183	-	12.183
Totaal	350.010	20.924	370.934
	(Directe en afgeleide) marktnoteringen	Waarderingsmodellen en technieken	Totaal
Per 31 december 2015			
Vastgoedbeleggingen	3.111	-	3.111
Aandelen	29.981	-	29.981
Vastrentende waarden	250.534	-	250.534
Derivaten	-	19.961	19.961
Overige beleggingen	15.060	-	15.060
Totaal	298.686	19.961	318.647

Vastgoedbeleggingen

De vastgoed beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2016	31-12-2015
Specificatie naar soort:		
Participaties in vastgoed beleggingsfondsen	2.793	3.111

Aandelen

De aandelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Specificatie naar soort:		
Beursgenoteerde aandelen	47.522	28.380
Aandelenbeleggingsfondsen	2.425	1.601
	<u>49.947</u>	<u>29.981</u>

Per balansdata zijn geen aandelen in- danwel uitgeleend.

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Specificatie vastrentende waarden naar soort:		
Staatsobligaties (en door de staat gegarandeerde obligaties)	118.490	109.522
Bedrijfsobligaties	166.597	141.012
	<u>285.087</u>	<u>250.534</u>

In verband met uitstaande derivatencontracten heeft het Fonds in 2016 en 2015 zekerheden verstrekt.

Derivaten

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Specificatie naar soort:		
Valutaderivaten	-1.469	1.383
Futures	-32	-7
Rentederivaten	22.425	18.585
	<u>20.924</u>	<u>19.961</u>

Derivaten met een negatieve waarde zijn verantwoord onder de overige schulden en overlopende passiva.

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt tevens gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt, dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het Bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het Fonds gebruikt derivaten hoofdzakelijk om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken. Een van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen.

Gebruik wordt gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Renteswaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het Fonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2016

Type contract	Expiratie- datum	Contract- omvang	Actuele waarde	
			Activa	Passiva
Valutaderivaten				
GBP/EUR	04-01-2017	2.400	-	-
AUD/EUR	04-01-2017	2.760	-	-
CAD/EUR	04-01-2017	3.000	-	-
CHF/EUR	04-01-2017	1.400	-	-
DKK/EUR	04-01-2017	4.800	-	-
HKD/EUR	04-01-2017	1.450	-	-
JPY/EUR	04-01-2017	510.000	-	-
NOK/EUR	04-01-2017	1.550	-	-
SEK/EUR	04-01-2017	4.500	-	-
SGD/EUR	04-01-2017	300	-	-
USD/EUR	Diverse	32.670	35	42
EUR/AUD	Diverse	3.903	22	-
EUR/CAD	Diverse	4.253	-	21
EUR/CHF	Diverse	2.697	-	10
EUR/DKK	Diverse	1.304	-	1
EUR/GBP	Diverse	9.283	13	216
EUR/HKD	Diverse	323	-	1
EUR/JPY	Diverse	8.244	74	1
EUR/NOK	Diverse	341	1	-
EUR/SEK	Diverse	909	-	10
EUR/SGD	Diverse	380	-	-
EUR/USD	Diverse	109.096	297	1.609
			442	1.911
Futures				
Euro-Bund Future	17-03-2017	120	-	54
Euro-Bund Future	17-03-2017	- 50	22	-
			22	54
Rentederivaten				
1,874% / HICP XT 113,91 (BAR)	12-03-2017	25.000	-	1.553
1,46% / HICP XT 115,03 (HSB)	15-06-2017	25.000	-	1.148
6M Euribor / 1,028% (HSB)	04-02-2019	36.500	-	1.276
6M Euribor / 3,347% (DB AG FFM)	24-06-2021	7.000	-	1.180
6M Euribor / 1,906% (HSB)	05-02-2024	36.000	-	4.716
3M Euribor / 0,666% VANILLA (HSB)	06-10-2036	33.000	-	2.585
3M Euribor / 0,728% VANILLA (HSB)	06-10-2046	28.500	-	3.331
3M Euribor / 0,721% VANILLA (HSB)	06-10-2056	11.000	-	1.663
3M Euribor / 1,007% VANILLA (HSB)	04-02-2035	5.500	3	-
IRS EUR R F 2,311 VANILLA (GSI)	03-04-2043	3.000	821	-
3M Euribor / 1,932% VANILLA (GSI)	11-08-2044	7.000	1.351	-
6M Euribor / 3,669% (BAR)	24-06-2051	24.000	17.548	-
6M Euribor / 1,88% (HSB)	01-06-2052	9.000	1.824	-
3M Euribor / 2,494% (HSB)	04-02-2054	11.000	4.679	-
3M Euribor / 1,979% VANILLA (GSI)	11-08-2054	6.500	1.650	-
3M Euribor / 1,161% VANILLA (GSI)	04-02-2055	8.000	4	-
3M Euribor / 1,630% (HSB)	11-06-2055	6.000	892	-
3M Euribor / 2,508% (HSB)	04-02-2064	21.000	11.080	-
3M Euribor / 1,125% VANILLA (GSI)	04-02-2065	7.500	25	-
			39.877	17.452
			40.341	19.417

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2015:

Type contract	Expiratie- datum	Contract- omvang	Actuele waarde	
			Activa	Passiva
Valutaderivaten				
GBP/EUR	01-01-2016	280	1	-
AUD/EUR	04-01-2016	60	-	-
CAD/EUR	04-01-2016	160	1	-
SEK/EUR	04-01-2016	2.800	-	1
EUR/USD	04-01-2016	400	2	-
EUR/USD	08-01-2016	22.400	630	-
EUR/USD	14-01-2016	26.950	712	-
EUR/GBP	14-01-2016	4.469	189	-
USD/EUR	14-01-2016	700	-	-
EUR/AUD	29-01-2016	846	-	8
EUR/CAD	29-01-2016	281	-	2
EUR/CHF	29-01-2016	1.975	-	7
EUR/GBP	29-01-2016	1.975	-	8
EUR/JPY	29-01-2016	2.525	-	14
EUR/SGD	29-01-2016	277	-	1
EUR/USD	29-01-2016	17.084	-	113
EUR/SEK	29-01-2016	561	2	-
			<u>1.537</u>	<u>154</u>
Futures				
Euro-Bund Future	08-03-2016	- 167	-	7
Rentederivaten				
2,707% / 6M Euribor (GSI)	24-06-2016	29.000	-	787
1,874% / HICP XT 113,91 (BAR)	12-03-2017	25.000	-	1.574
1,46% / HICP XT 115,03 (HSB)	15-06-2017	25.000	-	1.168
6M Euribor / 1,028% (HSB)	04-02-2019	36.500	-	1.389
6M Euribor / 3,347% (DB AG FFM)	24-06-2021	7.000	-	1.253
6M Euribor / 1,906% (HSB)	05-02-2024	36.000	-	3.888
3M Euribor / 1,007% VANILLA (HSB)	04-02-2035	5.500	-	408
3M Euribor / 1,565% (HSB)	11-06-2035	32.000	680	-
IRS EUR R F 2,311 VANILLA (GSI)	03-04-2043	3.000	531	-
3M Euribor / 1,932% VANILLA (GSI)	11-08-2044	7.000	674	-
3M Euribor / 1,605% (HSB)	11-06-2045	26.000	508	-
6M Euribor / 3,669% (BAR)	24-06-2051	24.000	14.323	-
6M Euribor / 1,88% (HSB)	01-06-2052	19.000	1.662	-
3M Euribor / 2,494% (HSB)	04-02-2054	11.000	3.283	-
3M Euribor / 1,979% VANILLA (GSI)	11-08-2054	6.500	862	-
3M Euribor / 1,161% VANILLA (GSI)	04-02-2055	8.000	-	881
3M Euribor / 1,630% (HSB)	11-06-2055	6.000	183	-
3M Euribor / 2,508% (HSB)	04-02-2064	21.000	7.656	-
3M Euribor / 1,125% VANILLA (GSI)	04-02-2065	7.500	-	984
Put 20Y Swap EURIBORM6 (GSI)	15-06-2022	10.000	364	-
Put 20Y Swap EURIBORM6 (GSI)	15-06-2022	- 10.000	-	67
Put 30Y Swap EURIBORM6 (GSI)	04-12-2023	10.000	325	-
Put 30Y Swap EURIBORM6 (GSI)	04-12-2013	- 10.000	-	67
			<u>31.051</u>	<u>12.466</u>
			<u>32.588</u>	<u>12.627</u>

Overige beleggingen

De overige beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Specificatie naar soort:		
DB (Advisors) liquide middelen in euro	2.538	7.077
DB (Advisors) liquide middelen in vreemde valuta	1.387	201
DB (Advisors) initial margin account	35	7
Infrastructuur beleggingen	2.993	3.414
Beleggingsdebiteuren	138	94
Commodities	2.984	1.467
Liquiditeitsfondsen	2.175	2.953
Beleggingscrediteuren	-67	-153
	<u>12.183</u>	<u>15.060</u>

De liquide middelen worden beheerd door de vermogensbeheerder en staan ter vrije beschikking van het Fonds.

2. Vorderingen en overlopende activa

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Overige vorderingen	26	36
Herverzekeraar	16	-
Cash collateral	23.290	20.800
	<u>23.332</u>	<u>20.836</u>

Het cash collateral is niet vrij opneembaar en mag niet worden herbelegd.
Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Deutsche Bank rekening-courant liquiditeitsbeheer	21.961	774

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen, die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben.

Het hoge banksaldo wordt veroorzaakt door de storting van de bruidsschat van € 12,5 mln en het vervroegd aflossen van de tijdelijk toeslagruimte premie van € 9,1 mln ultimo 2016.

PASSIVA

4. Eigen vermogen

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Stichtings- kapitaal	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2016	2	31.954	31.956
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	28.728	28.728
Stand per 31 december 2016	2	60.682	60.684
	Stichtings- kapitaal	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2015	2	64.078	64.080
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	-32.124	-32.124
Stand per 31 december 2015	2	31.954	31.956

	31-12-2016		31-12-2015	
		In %		In %
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen*	392.589	118,3	319.101	111,1
Af: technische voorzieningen	331.905	100,0	287.145	100,0
Eigen vermogen	60.684	18,3	31.956	11,1
Af: vereist eigen vermogen	41.052	12,4	31.912	11,1
Reservepositie	19.632	5,9	44	-
Minimaal vereist eigen vermogen	14.164	4,3	12.060	4,2
Actuele dekkingsgraad		118,3		111,1
Beleidsdekkingsgraad		113,4		116,8

* Technische voorzieningen plus reserves

Het verloop van de actuele dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	2016	2015
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	111,1	125,1
M1: Toevoeging van nieuwe aanspraken en premieinkomsten	0,8	1,3
M2: Het verrichten van pensioenuitkeringen	0,2	0,4
M3: Toeslagverlening	4,2	1,0
M4: Wijziging in de rentetermijnstructuur	-11,7	-10,0
M5: Extra rendement gegenereerd door de beleggingen	13,7	-4,6
M6: Overige oorzaken - wijziging grondslagen	-0,9	-
M6: Overige oorzaken - betaling bruidsschat	4,4	-
M6: Overige oorzaken	-3,5	-2,1
Dekkingsgraad per 31 december	<u>118,3</u>	<u>111,1</u>

5. Technische voorzieningen voor risico Fonds

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	Pensioen- verplichting
Stand per 1 januari 2016	287.145
Mutatie technische voorzieningen	44.760
Stand per 31 december 2016	<u>331.905</u>
	Pensioen- verplichting
Stand per 1 januari 2015	255.581
Mutatie technische voorzieningen	31.564
Stand per 31 december 2015	<u>287.145</u>

Mutatie technische voorzieningen

	2016	2015
Pensioenopbouw	11.682	11.039
Toeslagen	327	785
Rentetoevoeging	-177	476
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-4.806	-4.514
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	191	175
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	796	370
Wijziging marktrente	33.863	22.217
Wijziging actuariële uitgangspunten	2.292	873
Overige wijzigingen	592	143
	<u>44.760</u>	<u>31.564</u>

Voor de toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting in de staat van baten en lasten.

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Fonds:

	31-12-2016		31-12-2015	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	792	146.373	819	122.023
Gewezen deelnemers	1.216	115.059	1.193	100.435
Pensioentrekkenden	359	69.821	338	64.077
IBNR	-	652	-	610
	<u>2.367</u>	<u>331.905</u>	<u>2.350</u>	<u>287.145</u>

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat geen sprake is van een financieringsachterstand.

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

Met ingang van 1 januari 2015 voert het Fonds een uniforme pensioenregeling voor alle vestigingen van Deutsche Bank in Nederland uit. Deze pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 67 jaar. In de regeling werd jaarlijks een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan de som van 13 maandsalarissen, de uitbetaalde vakantietoeslag, en persoonlijke toeslagen, een en ander echter onder aftrek van een franchise.

Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling zich als een uitkeringsovereenkomst. De regeling kent in 2016 een plafond van € 103.126 (2015: € 101.583).

De franchise wordt jaarlijks vastgesteld. Voor 2016 bedroeg de franchise voor het ouderdomspensioen € 14.627 (2015: € 14.272).

Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. De hoogte van het nabestaandenpensioen bedraagt 70% van het ingegane levenslang ouderdomspensioen c.q. 70% van het bereikbare toekomstig uit te keren ouderdomspensioen. De hoogte van het wezenpensioen bedraagt 14% van de opgebouwde rechten. Voor de berekening van deze percentages vormt sinds 2015 het opbouw percentage van 1,875% de basis.

Toeslagverlening

De pensioenregeling van het Fonds kent een voorwaardelijke toeslagregeling. Onder toeslag wordt verstaan de aanpassing van het pensioen aan bijvoorbeeld de stijging van de lonen of de prijzen. Sinds 2015 is de indexatie gelijk gesteld voor de actieve, inactieve deelnemers c.q. de pensioengerechtigden, namelijk een toeslagverlening op basis van de Consumenten Prijsindex voor alle huishoudens, afgeleid (oktober-oktober), zoals vastgesteld door het CBS.

De toeslagregeling is een voorwaardelijke regeling. Dit houdt in dat er geen garantie bestaat voor het verlenen van eventuele toeslagen in de toekomst. Tevens kunnen aan al verleende toeslagen geen rechten worden ontleend voor wat betreft de eventuele toeslagen in de toekomst.

Het Bestuur beslist jaarlijks en met ingang van 2015 op basis van de regels binnen het nieuwe Financieel Toetsingskader of en in welke mate de toeslag kan worden verleend.

Conform de C.A.O. afspraak uit 2015 is de indexatie voor actieven en inactieven gebaseerd op de prijsinflatie. Het definitieve consumentenprijsindexcijfer oktober 2015/oktober 2016 (afgeleid) toont een stijging van 0,36%. Op basis van het voor toeslagverlening doorgerekende beschikbare vermogen is de mate van toeslagverlening 28%. Dit betekent dat, rekenkundig volgens het nieuwe Financieel Toetsingskader op basis van de cijfers per eind oktober 2016, een gedeeltelijke toeslag van 0,10% verleend kan worden.

Het Bestuur heeft besloten op basis van deze calculatie een reguliere toeslag van 0,10% per 1 januari 2017 aan de actieven en inactieven te verlenen (2016: 0,27%).

Inhaaltoeslag

Dit betekent dat de volgende gemiste toeslagverlening nog open staat:

1-1-2016 0,14% (0,41% - 0,27%)

1-1-2017 0,26% (0,36% - 0,10%)

Deze gemiste toeslag zal zodra de financiële situatie dit toelaat op basis van datum van de gemiste toeslag worden ingehaald.

6. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2016	31-12-2015
Derivaten met negatieve waarde	19.417	12.627
Vooruitontvangen premie werkgevers	21	85
Loonheffing/premie zorgverzekering	113	103
Herverzekeraar	-	42
Uitkeringen	23	14
Te betalen kosten	191	112
Cash collateral	23.290	20.800
	43.055	33.783

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het Fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het Fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het Fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het Fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het Fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het Fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het Fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

	31-12-2016	31-12-2015
Het surplus op FTK grondslagen is als volgt:		
Technische voorziening	331.905	287.145
Buffers:		
S1 Renterisico	3.368	5.105
S2 Risico zakelijke waarden	26.570	13.813
S3 Valutarisico	2.008	1.712
S4 Grondstoffenrisico	1.658	647
S5 Kredietrisico	16.438	17.534
S6 Verzekeringstechnisch risico	11.997	10.454
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerisico	-	3.346
Diversificatie effect	-20.987	-20.699
Totaal vereist eigen vermogen	41.052	31.912
Vereist vermogen	372.957	319.057
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	392.589	319.101
Surplus	19.632	44

Bij de berekening van de buffers past het Fonds de standaard methode toe. Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische asset mix in de evenwichtssituatie. Ten opzichte van vorig jaar is het vereist eigen vermogen toegenomen. De belangrijkste oorzaak hiervoor is de wijziging van de beleggingsmix. Vanwege de hogere allocatie naar zakelijke waarden in de gewijzigde beleggingsmix, neemt de buffer voor het aandelenrisico aanzienlijk toe.

Beleid en risicobeheer

Het Bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagenbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's. De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in de jaarlijks door het Bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Deze richtlijnen benadrukken het beheersen van de volgende belangrijkste beleggingsrisico's.

Marktrisico's (S1 - S4)

Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en omvat het renterisico, prijs(koers)risico en het valutarisico.

De strategie van het Fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheert in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall-marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het Bestuur.

S1 Renterisico

Renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de looptijd van de beleggingen meer overeenkomt met de looptijd van de verplichtingen.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde van een belegging of verplichting verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2016		31-12-2015	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Duration van de vastrentende waarden (voor derivaten)	285.087	9,3	250.534	9,2
Duration van de totale portefeuille (na derivaten)	370.934	21,4	318.647	20,8
Technische voorziening	331.905	23,3	287.145	22,8

Het Fonds heeft in 2009 afgesproken een defensiever beleggingsbeleid conform de global investment strategy van Deutsche Bank te volgen. Met de werkgever is daarom het volgende overeengekomen:

- gewenste toeslagverwachting 80%;
- aanpassing beleggingsbeleid: 15% aandelen, 85% obligaties en een minimale renteafdekking van 80% (gebaseerd op marktrente);
- in verband met de gederfde toekomstige overrente:
 - Jaarlijkse tijdelijke extra bijdrage door Deutsche Bank AG van € 1,3 mln gedurende 15 jaar met ingang van 1-1-2009;
 - Jaarlijkse structurele extra bijdrage van 4,7% van de pensioengrondslagsom voor nieuw op te bouwen pensioenrechten.

De in 2014 uitgevoerde ALM-studie heeft geen aanleiding gegeven om het strategisch beleid te wijzigen.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar contractuele looptijd is als volgt:

	31-12-2016		31-12-2015	
		In %		In %
Resterende looptijd 1-5 jaar	56.742	19,9	53.437	21,3
Resterende looptijd > 5 jaar	228.345	80,1	197.097	78,7
	<u>285.087</u>	<u>100,0</u>	<u>250.534</u>	<u>100,0</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop kan het prijrisico worden gehedged door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

	31-12-2016		31-12-2015	
		In %		In %
Specificatie vastgoed beleggingen naar regio:				
Europa	1.260	45,1	1.419	45,6
Noord Amerika	1.117	40,0	1.232	39,6
Azië	416	14,9	460	14,8
	<u>2.793</u>	<u>100,0</u>	<u>3.111</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2016		31-12-2015	
		In %		In %
Specificatie aandelen naar bedrijfstak:				
Beleggingsinstellingen	2.425	4,9	1.601	5,3
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	9.307	18,6	-	-
Handels en industriële bedrijven	29.270	58,6	22.149	73,9
Serviceorganisatie	8.945	17,9	6.231	20,8
	<u>49.947</u>	<u>100,0</u>	<u>29.981</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2016		31-12-2015	
		In %		In %
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	13.481	27,0	7.370	24,6
Verenigde Staten van Noord Amerika	27.529	55,0	17.289	57,7
Verre Oosten	4.468	9,0	2.853	9,5
Azie / Pacific	2.044	4,1	868	2,9
Emerging landen	2.425	4,9	1.601	5,3
	<u>49.947</u>	<u>100,0</u>	<u>29.981</u>	<u>100,0</u>

S3 Valutarisico

Het totaalbedrag dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo jaar circa 30% (2015: 27%) van de beleggingsportefeuille en is strategisch afgedekt door de euro. Deze valutabeleggingen bevinden zich voornamelijk in de aandelenportefeuille, obligaties en liquide middelen. De belangrijkste valuta is USD.

Het strategische beleid van het Fonds is om maximaal 5% ongedekte valutaposities te nemen in vreemde valuta. Ultimo boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten -1.469 (2015: 1.383). Deze contracten dienen als afdekking van de in vreemde valuta genoteerde aandelen, obligaties en liquide middelen. De totale tegenwaarde bedraagt € 111,9 mln. (2015: € 86,2 mln.). Nominaal hebben deze contracten een waarde € 97,3 mln. (2015: € 77,3 mln.). Het totale valutarisico is derhalve € 14,6 mln. (2015: € 8,9 mln.), hetgeen overeenkomt met 3,9% (2015: 2,8%) van de beleggingen.

De beleggingen in vreemde valuta kunnen per categorie als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2016	31-12-2015
Aandelen	41.037	25.847
Vastrentende waarden	69.096	59.813
Overige beleggingen	1.764	536
	<u>111.897</u>	<u>86.196</u>

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta- derivaten	Nettopositie na afdekking 2016	Nettopositie na afdekking 2015
USD	80.557	-79.440	1.117	-866
AUD	7.071	-1.987	5.084	5.128
CAD	7.458	-2.154	5.304	3.487
JPY	4.244	-4.024	220	35
GBP	6.527	-6.674	-147	-872
CHF	1.432	-1.400	32	46
NOK	1.346	-170	1.176	1.056
NZD	1.638	-	1.638	1.118
DKK	732	-659	73	13
SGD	213	-183	30	7
SEK	495	-449	46	-282
HKD	184	-147	37	2
	<u>111.897</u>	<u>-97.287</u>	<u>14.610</u>	<u>8.872</u>

S5 Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het Fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het Fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het Fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het Fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het Fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekingsnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het Fonds uitsluitend belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied.

	31-12-2016		31-12-2015	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar bedrijfstak:				
Overheidsinstellingen	118.490	41,5	109.522	43,7
Financiële instellingen	10.734	3,8	5.349	2,1
Handels- en industriële bedrijven	93.408	32,8	70.827	28,3
Serviceorganisatie	60.270	21,1	62.198	24,8
Overig	2.185	0,8	2.638	1,1
	<u>285.087</u>	<u>100,0</u>	<u>250.534</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2016		31-12-2015	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Europa (euro)	155.793	54,6	134.265	53,5
Europa (niet euro)	30.119	10,6	27.564	11,0
Noord Amerika	60.344	21,2	48.285	19,3
Azie / Pacific	14.839	5,2	12.754	5,1
Midden Oosten	1.795	0,6	2.298	0,9
Zuid Afrika	4.709	1,7	1.879	0,8
Emerging landen	17.488	6,1	23.489	9,4
	<u>285.087</u>	<u>100,0</u>	<u>250.534</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2016		31-12-2015	
	In %		In %	
AAA	99.183	34,8	86.965	34,7
AA+, AA, AA-	27.201	9,6	18.589	7,5
A+, A, A-	82.175	28,8	65.478	26,1
BBB+, BBB, BBB-	76.528	26,8	79.502	31,7
	<u>285.087</u>	<u>100,0</u>	<u>250.534</u>	<u>100,0</u>

S6 Verzekeringstechnisch risico

De belangrijkste verzekeringstechnische risico's zijn de risico's van langleven, overlijden, arbeidsongeschiktheid en toeslagverlening.

Langlevensrisico

Het risico op langleven betreft het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld is verondersteld bij de bepaling van de technische voorzieningen. Als dit het geval is, dan volstaat het opgebouwde pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Het Fonds heeft het risico op langleven verkleind door de sterftetekansen van de deelnemers te baseren op de meest recente Prognosetafel AG2016. Op deze manier wordt reeds rekening gehouden met de verwachte toekomstige afname van de sterftetekansen. Voorts wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking. Hiervoor is gebruik gemaakt van de fondsspecifieke ervaringssterfte o.b.v. het Willis Towers Watson 2016 ervaringssterftemodel (individueel).

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betreft het risico dat het Fonds bij overlijden een partnerpensioen uit moet keren waarvoor geen technische voorzieningen zijn getroffen. Het Fonds heeft het overlijdensrisico vanaf 1 januari 2014 verzekerd bij Delta Lloyd. De verzekeringsovereenkomst expireerde op 31 december 2016. Met de verzekeraar is een resultatendeling overeengekomen. Met Delta Lloyd is een nieuw contract voor de duur van 3 jaar overeengekomen. Dit contract kent geen resultatendeling.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het Fonds technische voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Deze technische voorzieningen worden de schadereserve genoemd en zijn gebaseerd op de in de toekomst (premienvrij) op te bouwen pensioenaanspraken. Jaarlijks wordt ter dekking van dit risico een risicopremie in rekening gebracht en toegevoegd aan de IBNR-voorziening (zie "grondslagen voor de waardering van activa en passiva", "IBNR-voorziening"). De jaarlijkse vrijval uit de IBNR-voorziening wordt gebruikt om de daadwerkelijke arbeidsongeschiktheidsschades te dekken.

Toeslagverleningsrisico

De pensioenregeling van het Fonds kent een voorwaardelijke toeslagregeling. Onder toeslag wordt verstaan de aanpassing van het pensioen aan bijvoorbeeld de stijging van de lonen of de prijzen. Sinds 2015 is de indexatie gelijk gesteld voor de actieve, inactieve deelnemers c.q. de pensioengerechtigden, namelijk een toeslagverlening op basis van de Consumenten Prijsindex voor alle huishoudens, afgeleid (oktober-oktober), zoals vastgesteld door het CBS.

De toeslagregeling is een voorwaardelijke regeling. Dit houdt in dat er geen garantie bestaat voor het verlenen van eventuele toeslagen in de toekomst. Tevens kunnen aan al verleende toeslagen geen rechten worden verleend voor wat betreft de eventuele toeslagen in de toekomst.

Het Bestuur beslist jaarlijks en met ingang van 2015 op basis van de regels binnen het nieuwe Financieel Toetsingskader of en in welke mate de toeslag kan worden verleend.

S7 Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het Fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Uit 2016 zijn er voldoende obligaties, die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

S8 Concentratierisico

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal (2016: € 7,4 mln. en 2015: € 6,6 mln.) uitmaakt.

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Dit betreft de volgende posten:		
Rentedragende waarden obligaties		
Duitse Overheid	53.780	47.249
Nederlandse Overheid	18.044	15.536
Europese Investeringsbank	7.420	-

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico. Overigens beperken concentratierisico's zich niet uitsluitend tot de beleggingen.

S9 Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het Fonds beheerd door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het Bestuur o.b.v. zogenaamde 'control frameworks'.

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door het Fonds hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Systemrisico

Systemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het Fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het Fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer wordt bepaald als het maximaal verlies door actief beheer dat met een waarschijnlijkheid van 2,5% zal optreden. Het risicoscenario was ultimo 2015 alleen op het aandelenrisico (beursgenoteerde aandelen) van toepassing. Ultimo 2016 was het actief beheerrisico nihil.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het Fonds, de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders. De vermogensbeheerder Deutsche Asset Management verzorgt het vermogensbeheer. Beleggingen in Deutsche Bank fondsen vinden beperkt en uitsluitend plaats na een selectieproces of deze fondsen "best in class" zijn. De stukken worden tegen beurskoers gekocht en geadministreerd.

Transacties met bestuurders

De bestuurders ontvangen geen beloning van het Fonds voor de uitvoering van hun bestuursfunctie. Er zijn geen leningen verstrekt aan en er zijn geen vorderingen op (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen deel in de pensioenregeling tegen normale voorwaarden.

Overige transacties met verbonden partijen

Inzake de uitvoeringsovereenkomst tussen Fonds en werkgever met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling is het volgende relevant:

- de werkgever is gehouden elk jaar de jaarpremie berekend conform de ABTN af te dragen aan het Fonds;
- de werkgever is verplicht om alle relevante gegevens van de (aan te melden) deelnemers door te geven;
- in het geval van reservetekort of onderdekking is de werkgever gehouden de premie te verhogen volgens de daartoe opgestelde staffel.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Het Fonds heeft een administratieovereenkomst afgesloten met Syntrus Achmea Pensioenbeheer NV. Deze overeenkomst loopt tot 31 december 2019. De jaarlijks te betalen vergoeding voor reguliere werkzaamheden bedraagt € 188 duizend (excl. BTW). De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt € 564 duizend (excl. BTW).

Het Fonds heeft een herverzekeringsovereenkomst met Delta Lloyd afgesloten tot 31 december 2019. De jaarlijkse premie bedraagt circa € 179 duizend. De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt circa € 537 duizend.

Voorwaardelijke verplichtingen

Per jaareinde lopen er geen juridische procedures tegen het Fonds en heeft het Fonds tevens geen juridische procedures aangespannen tegenover derden.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn na de balansdatum geen gebeurtenissen geweest van dien aard dat een wezenlijk ander beeld zou ontstaan van de financiële positie per einde 2016 dan op grond van dit verslag kan worden verkregen.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

7. Premiebijdragen voor risico Fonds (van werkgevers en werknemers)

	2016	2015
Premie werkgevers en werknemers	16.502	15.899
Aanvullende 15 jaars werkgeverspremie	1.301	1.301
Aflossing aanvullende werkgeverspremie	9.107	-
	<u>26.910</u>	<u>17.200</u>

Feitelijke (reguliere) premie werkgever Deutsche Bank AG en Deutsche Bank NV 2016: 26,1% (2015: 24,1%)

Werknemersbijdrage Deutsche Bank AG en Deutsche Bank NV pensioenpremie 2016: 4,5% (2015: 4,0%)

Vanaf 2009 wordt 15 jaar lang een aanvullende werkgeverspremie ontvangen in verband met de gewijzigde beleggingsmix en tevens een jaarlijkse aanvullende structurele premie berekend over de pensioengrondslag. Hierdoor wordt de financiering van toekomstige toeslagverlening beter in overeenstemming met de toeslagambitie gebracht. Deze aanvullende werkgeverspremie is geen onderdeel van de werknemerspremieberekening. Door de wijziging van de regeling per 1 januari 2017 naar een collectief defined contribution regeling is ultimo 2016 het restant van de aanvullende werkgeverspremie vervroegd afgelost en komt hiermee te vervallen voor de toekomst.

De kostendekkende, gedempte kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2016	2015
Kostendekkende premie	13.968	14.204
Gedempte kostendekkende premie	11.639	12.617
Feitelijke premie	26.910	17.200

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2016	2015
Actuariële inkoop	11.496	10.645
Risicokoopsom overlijdensrisico	228	278
Opslag premievrijstellingsrisico	293	426
Actuarieel benodigde koopsom voor pensioenopbouw en risicodekking	12.017	11.349
Opslag voor uitvoeringskosten	617	2.129
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	1.334	726
	<u>13.968</u>	<u>14.204</u>

De samenstelling van de gedempte kostendeekkende premie is als volgt:

	2016	2015
Actuariële inkoop	9.481	9.239
Risicokoopsom overlijdensrisico	203	248
Opslag premievrijstellingsrisico	237	370
Actuarieel benodigde koopsom voor pensioenopbouw en risicodekking	9.921	9.857
Opslag voor uitvoeringskosten	617	2.129
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	1.101	631
	<u>11.639</u>	<u>12.617</u>

De kostendeekkende premie wordt berekend op basis van de RTS waarop ook de technische voorzieningen voor risico Fonds wordt berekend, echter per 1 januari van het boekjaar. De gedempte kostendeekkende premie volgens de ABTN wordt berekend op basis van de gemiddelde marktrente over een periode van 5 jaar, met als uitgangspunt de 30-septemberstand. De gemiddelde rente behorende bij die RTS bedroeg dit boekjaar circa 2,6% (2015 circa 2,7%).

De solvabiliteitsopslag voor de kostendeekkende premie bedraagt 11,1% (2015: 6,4%). Voor de gedempte kostendeekkende premie is de solvabiliteitsopslag 11,1% (2015: 6,4%).

De opslag voor uitvoeringskosten bedraagt 5,1% (2015: 18,8%) van de actuarieel benodigde koopsom.

8. Beleggingsresultaten voor risico Fonds

2016	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Vastgoed beleggingen	-	-6	-6	-12
Aandelen	871	2.028	-123	2.776
Vastrentende waarden	7.611	15.282	-771	22.122
Derivaten	-	12.642	-195	12.447
Overige beleggingen	1.403	772	-13	2.162
Overige opbrengsten en lasten	-	-	-257	-257
	<u>9.885</u>	<u>30.718</u>	<u>-1.365</u>	<u>39.238</u>
2015	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Vastgoed beleggingen	-	309	-9	300
Aandelen	852	-1.228	-203	-579
Vastrentende waarden	7.265	-7.162	-709	-606
Derivaten	-	-16.188	-333	-16.521
Overige beleggingen	5.268	-316	-14	4.938
Overige opbrengsten en lasten	-1	-	-199	-200
	<u>13.384</u>	<u>-24.585</u>	<u>-1.467</u>	<u>-12.668</u>

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder(s) direct bij het Fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan voor 815 uit managementvergoeding (2015: 970), voor 216 uit custodian vergoeding (2015: 215) en 77 overige kosten (2015: 83).

De overige vermogensbeheerkosten omvatten de kosten voor fiduciair beheer (76, 2015: 67), doorbelaste vermogensbeheerkosten Deutsche Bank (60, 2015: 77) en advieskosten vermogensbeheer (121, 2015: 55).

Het aandeel van het Fonds in de kosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze bedragen 68 (2015: 74).

Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2016 81 (2015: 101).

9. Overige baten

	2016	2015
Bijdrage CDC overgang	12.500	-

10. Pensioenuitkeringen

	2016	2015
Ouderdomspensioen	3.758	3.468
Partnerpensioen	1.021	1.010
Wezenpensioen	50	59
Afkopen	26	9
	<u>4.855</u>	<u>4.546</u>

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 465,94 (2015: € 462,88) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

De toeslag op de uitkeringen per 1 januari 2016 zoals vastgesteld door het Bestuur bedraagt 0,27% (2015: 0,75%).

11. Pensioenuitvoeringskosten

	2016	2015
Administratiekosten	274	269
Accountantskosten (controle jaarrekening)	42	43
Administratiekosten DB	181	157
Actuariële kosten	199	242
Overige kosten	39	58
Contributies en bijdragen	26	20
	<u>761</u>	<u>789</u>

De accountantskosten hebben uitsluitend betrekking op de controle van de jaarrekening.

De controlewerkzaamheden zijn zowel in 2016 als 2015 uitgevoerd door KPMG Accountants N.V.

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat:

- het Fonds in het boekjaar 2016 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- het Fonds in het boekjaar 2016 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
- in het boekjaar 2016 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld;

Personeelsleden

Bij het Fonds zijn geen medewerkers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door een medewerker van Deutsche Bank AG, Kantoor Amsterdam en door de secretaris van het Fonds. Hiervoor wordt door het Fonds een vergoeding betaald.

12. Mutatie technische voorzieningen voor risico Fonds

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
Pensioenopbouw	11.682	11.039
Toeslagen	327	785
Rentetoevoeging	-177	476
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-4.806	-4.514
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	191	175
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	796	370
Wijziging marktrente	33.863	22.217
Wijziging actuariële uitgangspunten	2.292	873
Overige wijzigingen	592	143
	<u>44.760</u>	<u>31.564</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen

Het Fonds kent een voorwaardelijke toeslagregeling. Met ingang van 2015 is de indexatie voor actieven en inactieven gebaseerd op het definitieve consumentenprijsindexcijfer voor alle huishouden, afgeleid (oktober/oktober) zoals vastgesteld door het CBS.

Het Bestuur heeft besloten op basis van deze calculatie een reguliere toeslag van 0,10% per 1 januari 2017 aan de actieven en inactieven te verlenen. (2016: 0,27% voor de actieven en inactieven).

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,060% (2015: 0,181%). Dit is de éénjaarsrente uit de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2015.

Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen

In de voorziening pensioenverplichtingen zijn de actuariel verwachte uitkeringen opgenomen gedurende het boekjaar. Onder deze post is de verwachte vrijval uit de voorziening pensioenverplichtingen uit hoofde van het doen van uitkeringen verantwoord.

Onttrekkingen voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige uitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Vanaf boekjaar 2016 is de grondslag voor overlevingskansen gebaseerd op de Prognosetafel AG2016 van het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). De algemene sterftেকansen die volgen uit de tafel worden voor het Fonds gecorrigeerd in verband met ervaringssterfte. Als gevolg van de invoering van de nieuwe Prognosetafel AG (€ 1,2 mln.) en de nieuwe ervaringssterfte (€ 1,1 mln.) is in het verslagjaar 2016 een last verantwoord van € 2,3 mln.

Overige wijzigingen

	2016	2015
Overige wijzigingen		
Toekenning W(z)P en werkelijke sterfte hoger dan verwacht	-358	31
Overige vermeerderingen/verminderingen	123	31
Resultaat op overige technische grondslagen	-	-214
Wijziging IBNR	-357	9
	<u>-592</u>	<u>-143</u>

13. Saldo overdrachten van rechten voor risico Fonds

	2016	2015
Inkomende waardeoverdrachten	1.122	1.113
Uitgaande waardeoverdrachten	-429	-739
	<u>693</u>	<u>374</u>

Dit betreft de ontvangst van of betaling aan pensioenfondsen of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd.

De ontvangsten koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra dienstjaren.

	2016	2015
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
Toevoeging aan de technische voorzieningen	1.253	1.253
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-457	-883
	<u>796</u>	<u>370</u>

	2016	2015
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:		
- de overgenomen pensioenverplichting	-131	-140
- de overgedragen pensioenverplichting	28	144
	<u>-103</u>	<u>4</u>

Het resultaat op waardeoverdrachten wordt veroorzaakt door de verschillen tussen de actuariële grondslagen waarmee de overdrachtswaarde wordt bepaald en de actuariële grondslagen waarmee de toevoeging of vrijval uit de technische voorziening wordt bepaald.

14. Herverzekeringen

	2016	2015
Premies herverzekeringen	254	256
Uitkeringen uit herverzekering NN	-31	-37
Uitkering van risicokapitaal bij overlijden	-	-100
	<u>223</u>	<u>119</u>

De risico's verband houdend met het overlijden van de deelnemers zijn vanaf 1 januari 2014 tot en met 31 december 2016 herverzekerd bij Delta Lloyd op basis van individuele risicokapitalen met een eigen behoud ter grootte van 100 per deelnemer en een stop-lossdekking. Met de herverzekeraar is resultatendeling overeengekomen. Vanaf 1 januari 2017 is het contract met Delta Lloyd verlengd tot 31 december 2019 met een eigen behoud van 100 per deelnemer. Er is geen winstdeling van toepassing.

15. Overige lasten

	2016	2015
Afdracht omzetbelasting	<u>14</u>	<u>12</u>

Belastingen

De activiteiten van het Fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting. Het Fonds is een onderneming in de zin van de wet op de omzetbelasting.

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo baten en lasten

Het voordelig saldo ter grootte van 28.728 wordt geheel toegevoegd aan de algemene reserve.

Vaststelling van de jaarrekening door het Bestuur

Het Bestuur van Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland heeft de jaarrekening 2016 vastgesteld in de vergadering van 1 juni 2017.

Amsterdam, 1 juni 2017

Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland
Het Bestuur

S.E. Huis in 't Veld (voorzitter) E.M. Mulder-Mosman (secretaris) P.E.J. Medico

C.W. van Reenen F.T.G.J. Segers L.P.A. Vermin

B.S. Dornseiffen V.R.K. Raghoebarsing

OVERIGE GEGEVENS

7 ACTUARIËLE VERKLARING

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland te Amsterdam is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het verslagjaar 2016.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het verslagjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 3.200.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 160.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- De technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- De kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum tenminste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is tenminste gelijk aan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Apeldoorn, 1 juni 2017

drs. J.L.A. Schilder AAG
Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Aan: het Bestuur van Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland

Verklaring over de in het jaarrapport opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarrapport opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland per 31 december 2016 en van het resultaat en kasstromen over 2016, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland (de Stichting) te Amsterdam gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2016;
- 2 de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht over 2016; en
- 3 de toelichting met een overzicht van de grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

Goedkeurende controleverklaring

Materialiteit

Materialiteit van EUR 3,2 miljoen, circa 0,8% van het pensioenvermogen

Kernpunten

- De waardering van beleggingen
- Schattingsonzekerheid in de waardering van de technische voorzieningen

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 3,2 miljoen (2015: EUR 3,2 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2016 (circa 0,8%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de beleidsdekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het Bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 160 duizend aan het Bestuur rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan Deutsche Asset Management. De pensioenadministratie is uitbesteed aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door Deutsche Asset Management en informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door Syntrus Achmea Pensioenbeheer.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van Deutsche Asset Management en specifiek haar sub service organisatie State Street Bank Luxembourg, als custodian en administrateur en Syntrus Achmea Pensioenbeheer, zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (ISAE 3402-type II-)rapportages.

Voor de uitbesteding aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer bestaan onze controlewerkzaamheden uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen bij de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij, en bespreken wij met de andere onafhankelijke accountant, waar nodig de in de ISAE 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2016 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten van premiebijdragen en uitkeringen hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Bij de uitvoering van onze controle van de beleggingen maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van een andere onafhankelijke accountant, die in het kader van zijn controle ook de ISAE 3402 type II rapportage heeft beoordeeld van de sub service organisatie State Street Bank Luxembourg, als custodian en administrateur.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel bij de jaarrekening zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controlewerkzaamheden van deze accountant. In dit kader hebben wij de accountant gevraagd schriftelijk aan ons te bevestigen welke materialiteit deze heeft gehanteerd instructies gegeven omtrent de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden. De accountant heeft, op onze instructie, bijzondere aandacht besteed aan het hierna genoemde kernpunt van onze controle voor de waardering van beleggingen met schattingen.

De accountant heeft zijn bevindingen aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken en aanvullende eigen controle werkzaamheden uitgevoerd waaronder aansluiting van de vermogensbeheerrapportage met de financiële administratie en de jaarrekening.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het Bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

De waardering van beleggingen

Omschrijving

De beleggingen vormen een significante post op de balans van de Stichting. Alle beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Uit noot 1 bij de toelichting op de jaarrekening blijkt dat voor EUR 350 miljoen (94%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op marktnoteringen en EUR 21 miljoen (6%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op 'waarderingsmodellen en technieken'. Het bepalen van de marktwaarde voor deze beleggingen is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van beleggingen met behulp van schattingen een kernpunt in onze controle.

In de toelichting op pagina 53 tot en met 54 geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In noot 1 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

De accountant van het DB Advisors SICAV fonds en van het DB Advisors Strategy Fund, beide onder beheer bij Deutsche Asset Management, waarin de Stichting participeert, heeft zijn bevindingen met betrekking tot zijn controle op de jaarrekeningen van deze twee beleggingsfondsen aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd en de bevindingen met de accountant besproken. Wij hebben vastgesteld dat de gecontroleerde vermogensbeheerrapportage aansluit met de financiële administratie en de jaarrekening.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Wij hebben eveneens geconstateerd dat de toelichtingen op de beleggingen adequaat zijn.

Wij vinden de waardering van de beleggingen [evenwichtig] bepaald.

De waardering van de technische voorzieningen

Omschrijving

De technische voorzieningen vormen een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De waardering van de technische voorziening komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de marktrente (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank).

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariële deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt in onze controle.

Het bestuur heeft in de toelichting op pagina 55 de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerende actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerende actuaris over de te volgen aanpak, de aandachtspunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerende actuaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en het actuariële rapport van de certificerende actuaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het resultaat in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij gebruikgemaakt van een eigen actuaris.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen [evenwichtig] bepaald en de toelichting toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens;
- het voorwoord;
- de verloopstaat deelnemers;
- de effectenportefeuille 5-jarenoverzicht.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het Bestuur voor de jaarrekening

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het Bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het Bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het Bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het Bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het Bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het Bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate – maar geen absolute mate – van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Voor een nadere beschrijving van onze verantwoordelijkheid ten aanzien van een controle van de jaarrekening verwijzen wij naar de website van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA).

https://www.nba.nl/Documents/Tools%20Vaktechniek/Standaardpassages/Standaardpassage_nieuwe_contr_oletekst_niet_oob_variant_%20Nederlands.docx

Utrecht, 1 juni 2017

KPMG Accountants N.V.

S. van Oostenbrugge RA

BIJLAGEN

1 VERLOOPSTAAT DEELNEMERS

	2016		2015	
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
Deelnemers				
Stand vorig boekjaar		819		861
Nieuwe toetredingen	36		43	
Ingang pensioen	-2		-8	
Revalidering	-1		-	
Overlijden	-		-1	
Ontslag met premievrije aanspraak	-60		-76	
		-27		-42
Stand einde boekjaar		792		819
Gewezen deelnemers				
Stand vorig boekjaar		1.193		1.155
Ingang pensioen	-25		-16	
Revalidering	1		-	
Overlijden	-1		-2	
Ontslag met premievrije aanspraak	60		76	
Waardeoverdrachten	-8		-17	
Afkopen	-3		-3	
Andere oorzaken	-1		-	
		23		38
Stand einde boekjaar		1.216		1.193
Pensioentrekenden				
Stand vorig boekjaar		338		316
Ingang pensioen	27		24	
Ingang nabestaandenpensioen	5		13	
Overlijden	-8		-12	
Afkopen	-1		-	
Andere oorzaken	-2		-3	
		21		22
Stand einde boekjaar		359		338
		2.367		2.350

2 EFFECTENPORTEFEUILLE 5-JARENOVERZICHT

Effectenportefeuille 5-jarenoverzicht

	2016		2015		2014		2013		2012	
		%		%		%		%		%
(in euro's)										
Staatsleningen Nederland	18.043.505	5,0	15.536.213	5,0	12.755.828	4,1	15.898.727	7,6	13.027.489	6,8
Staatsleningen buitenland	100.446.252	27,5	93.985.788	30,5	95.098.565	30,8	70.029.668	33,7	52.682.465	27,3
Overige Nederlandse obligaties	22.676.081	6,2	22.136.104	7,2	7.937.108	2,6	6.187.110	3,0	4.513.444	2,3
Internationale en buitenlandse obligatieleningen	143.921.228	39,5	118.875.788	38,5	99.864.299	32,4	70.528.790	34,0	70.388.140	36,5
Obligatiebeleggingsfondsen	-	-	-	-	-	-	-	-	571.111	0,3
Totaal vastrentende waarden	285.087.066	78,2	250.533.893	81,2	215.655.800	69,9	162.644.295	78,3	141.162.649	73,3
Aandelenbeleggingsfondsen (incl. commodities)	52.930.662	14,5	31.448.390	10,2	33.464.093	10,8	30.486.189	14,7	27.369.557	14,2
Infrastructuurbeleggingen	2.993.422	0,8	3.413.897	1,1	3.336.509	1,1	2.604.224	1,3	-	-
Indirecte vastgoed beleggingen	2.792.951	0,8	3.111.355	1,0	2.802.030	0,9	2.138.905	1,0	-	-
Derivaten	20.923.831	5,7	19.960.828	6,5	53.329.182	17,3	9.762.551	4,7	24.092.255	12,5
Totaal effecten en derivaten	364.727.932	100,0	308.468.363	100,0	308.587.614	100,0	207.636.164	100,0	192.624.461	100,0
Liquide middelen (ter belegging)	6.206.116		10.179.008		10.739.317		20.830.273		16.898.486	
Totaal (incl. Liquide middelen)	370.934.048		318.647.371		319.326.931		228.466.437		209.522.947	